

Badanie funkcjonowania systemu kształcenia zawodowego w Polsce

Raport z badania danych wtórnych –
desk research

SZKOŁA SZKOŁA
ZAWODOWA
SZKOŁA ZAWODOWA
POZYTYWNEGO
WYBORU
WYBORU

Badanie funkcjonowania systemu kształcenia zawodowego w Polsce

Raport z badania danych wtórnych –
desk research

Warszawa, grudzień 2010

Badanie zrealizowane w ramach projektu

Współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki; Działanie 3.4 Otwartość systemu Edukacji w kontekście uczenia się przez całe życie

„Szkoła zawodowa szkołą pozytywnego wyboru”.

Ministerstwo Edukacji Narodowej
Departament Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego
Al. J. Ch. Szucha 25
00-918 Warszawa
Tel. +48 22 34 74 195
Fax. +48 22 34 74 382
Email: sekretariatdkzu@men.gov.pl
www.szkolazawodowa.men.gov.pl

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

SPIS TREŚCI

1.	CEL RAPORTU	6
2.	USTAWA O SYSTEMIE OŚWIATY	9
3.	KSZTAŁCENIE ZAWODOWE W KONTEKŚCIE EUROPEJSKIM	15
4.	KRAJOWE UWARUNKOWANIA KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO	18
5.	FINANSOWANIE SZKOLNICTWA ZAWODOWEGO	24
6.	SZKOLNICTWO ZAWODOWE W POLSCE W LATACH 2005-2009	31
6.1.	STRUKTURA SZKOLNICTWA ZAWODOWEGO	31
6.1.1.	ZASADNICZE SZKOŁY ZAWODOWE	35
6.1.2.	TECHNIKA I TECHNIKA UZUPEŁNIAJĄCE	41
6.1.3.	SZKOŁY POLICEALNE	45
7.	PODSUMOWANIE INFORMACJI O SZKOLNICTWIE ZAWODOWYM	50
8.	ROZWÓJ KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO	52
8.1.	OCZEKIWANIA PRACODAWCÓW WOBEC PRZYSZŁYCH PRACOWNIKÓW W ŚWIETLE BADAŃ	52
8.2.	PROGNOZY DOTYCZĄCE ROZWOJU KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO	54
9.	BIBLIOGRAFIA	58

SPIS ILUSTRACJI

WYKRES 1.	LICZBA OSÓB BEZROBOTNYCH WG WYKSZTAŁCENIA W II KWARTALE 2010 R.	20
WYKRES 2.	WYDATKI NA OŚWIATĘ Z BUDŻETU JEDNOSTEK SAMORZĄDOWYCH WEDŁUG TYPU JEDNOSTKI W LATACH 2003-2009 (W MLD PLN)	26
WYKRES 3.	PROCENTOWY UDZIAŁ WYDATKÓW NA SZKOLNICTWO ZAWODOWE W WYDATKACH NA RÓŻNE TYPY SZKÓŁ PONOSZONYCH PRZEZ JST W LATACH 2005-2009.....	28
WYKRES 4.	LICZBA ZASADNICZYCH SZKÓŁ ZAWODOWYCH DLA MŁODZIEŻY W LATACH 2005-2009	35
WYKRES 5.	PROCENTOWY UDZIAŁ ZASADNICZYCH SZKÓŁ ZAWODOWYCH DLA MŁODZIEŻY (WG ORGANÓW PROWADZĄCYCH)	36
WYKRES 6.	LICZBA ZASADNICZYCH SZKÓŁ ZAWODOWYCH DLA MŁODZIEŻY W LATACH 2005-2009	37
WYKRES 7.	LICZBA ZASADNICZYCH SZKÓŁ ZAWODOWYCH DLA MŁODZIEŻY I UCZNIÓW W LATACH 2005-2009	40
WYKRES 8.	LICZBA TECHNIKÓW DLA MŁODZIEŻY (BEZ SZKÓŁ SPECJALNYCH) W LATACH 2005-2009	41
WYKRES 9.	LICZBA UCZNIÓW W TECHNIKACH DLA MŁODZIEŻY (BEZ SZKÓŁ SPECJALNYCH) W LATACH 2005 – 2009	41
WYKRES 10.	LICZBA TECHNIKÓW UZUPEŁNIAJĄCYCH DLA MŁODZIEŻY (BEZ SZKÓŁ SPECJALNYCH) W LATACH 2005-2009	44
WYKRES 11.	LICZBA UCZNIÓW W TECHNIKACH UZUPEŁNIAJĄCYCH DLA MŁODZIEŻY W LATACH 2005- 2009	44
WYKRES 12.	LICZBA SZKÓŁ POLICEALNYCH DLA MŁODZIEŻY W LATACH 2005-2009.....	45
WYKRES 13.	LICZBA UCZNIÓW I ABSOLWENTÓW SZKÓŁ POLICEALNYCH W 2005 (WG REGIONÓW)	47
WYKRES 14.	LICZBA UCZNIÓW I ABSOLWENTÓW SZKÓŁ POLICEALNYCH W 2009 (WG REGIONÓW)	47
WYKRES 15.	LICZBA UCZNIÓW I ABSOLWENTÓW SZKÓŁ POLICEALNYCH W LATACH 2005-2009	48
WYKRES 16.	PROCENTOWY UDZIAŁ SZKÓŁ POLICEALNYCH DLA MŁODZIEŻY W 2009R. (WG ORGANU PROWADZĄCEGO)	49
WYKRES 17.	LICZBA SZKÓŁ POLICEALNYCH W LATACH 2005-2009 (WG ORGANÓW PROWADZĄCYCH).....	49
MAPA 1.	MAPA BEZROBOCIA W 2008 R.....	19
MAPA 2.	UCZNIOWIE PRZYPADAJĄCY NA JEDEN KOMPUTER PRZEZNACZONY DO UŻYTKU UCZNIÓW Z DOSTĘPEM DO INTERNETU W SZKOŁACH PONADGIMNAZJALNYCH (BEZ SZKÓŁ SPECJALNYCH) NA WSI W 2008 R.	29
MAPA 3.	UCZNIOWIE PRZYPADAJĄCY NA JEDEN KOMPUTER PRZEZNACZONY DO UŻYTKU UCZNIÓW Z DOSTĘPEM DO INTERNETU W SZKOŁACH PONADGIMNAZJALNYCH (BEZ SZKÓŁ SPECJALNYCH) W MIASTACH W 2008 R.	30
TABELA 1.	WYDATKI JST NA OŚWIATĘ I WYCHOWANIE W LATACH 2005-2009 (W MLD PLN)	27
TABELA 2.	ABSOLWENCI UZYSKUJĄCY POZYTYWNY WYNIK EGZAMINU ZAWODOWEGO W LATACH 2006-2009 (W %)	34
TABELA 3.	LICZBA ZASADNICZYCH SZKÓŁ ZAWODOWYCH DLA MŁODZIEŻY W LATACH 2005-2009	38
TABELA 4.	LICZBA UCZNIÓW ZASADNICZYCH SZKÓŁ ZAWODOWYCH DLA MŁODZIEŻY W LATACH 2005-2009.....	39
TABELA 5.	LICZBA TECHNIKÓW DLA MŁODZIEŻY W LATACH 2005-2009	42
TABELA 6.	LICZBA TECHNIKÓW DLA MŁODZIEŻY PODLEGAJĄCYCH POWIATOM (BEZ SZKÓŁ SPECJALNYCH) W LATACH 2005-2009 (WG WOJEWÓDZTW)	43
TABELA 7.	LICZBA SZKÓŁ POLICEALNYCH DLA MŁODZIEŻY (BEZ SZKÓŁ SPECJALNYCH) W LATACH 2005-2009 (WG WOJEWÓDZTW)	46
TABELA 8.	LISTA NAJTRUDNIEJSZYCH DO OBSADZENIA ZAWODÓW W 2010 R.	55
TABELA 9.	PROJEKCJA ZATRUDNIENIA W 10 GRUPACH ZAWODÓW DO 2013 I 2025 R.	57

1. CEL RAPORTU

Raport prezentuje stan publicznego szkolnictwa zawodowego w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem:

- prawnych podstaw regulujących jego funkcjonowanie (rozdział II);
- europejskiego kontekstu kształcenia zawodowego (rozdział III);
- krajowych uwarunkowań kształcenia zawodowego (rozdział IV);
- zasad finansowania szkolnictwa zawodowego (rozdział V);
- danych statystycznych na temat publicznego szkolnictwa zawodowego dla młodzieży w latach 2005-2009 (rozdział VI);
- dostosowania oferty kształcenia zawodowego do oczekiwań pracodawców (rozdział VII).

W niniejszym opracowaniu autorzy skoncentrowali się na analizie danych dotyczących publicznego ponadgimnazjalnego szkolnictwa zawodowego dla młodzieży w Polsce począwszy od roku szkolnego 2004/2005. W tym roku szkolnym w pełni zafunkcjonowała nowa struktura szkolnictwa ponadgimnazjalnego. Wcześniejsze lata są opisywane tylko w celu ukazania kontekstu zachodzących zmian.

W prezentowanym materiale skoncentrowano się na stacjonarnej formie kształcenia młodzieży (z wyłączeniem szkół specjalnych).

Raport został przygotowany na podstawie:

- obowiązujących w analizowanym okresie przepisów prawnych, ze szczególnym uwzględnieniem ustawy o systemie oświaty;
- źródeł publikowanych, tj. raportów i sprawozdań z badań, publikacji GUS, roczników statystycznych, raportów EURYDICE, publikacji książkowych oraz artykułów w czasopiśmie,
- baz danych, tj. Banku Danych Lokalnych GUS oraz Systemu Informacji Oświatowej;
- publikacji internetowych na stronach: Ministerstwa Edukacji Narodowej (MEN), Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (MPiPS), Centralnej Komisji Egzaminacyjnej (CKE), okręgowych komisji egzaminacyjnych, Ośrodka Rozwoju Edukacji (ORE), Internetstats, wojewódzkich urzędów pracy, EURYDICE.

Dane pochodzące z badań prowadzonych wcześniej (do innych celów niż niniejszy raport) nie zawsze pozwalają na analizę uwzględniającą w pełni cele niniejszego badania. Dodatkowo ograniczeniem niniejszego raportu jest śladowa dostępność informacji o stanie kształcenia zawodowego w naszym kraju zarówno w portalu EURYDICE¹, mimo iż od ponad sześciu lat Polska podlega informacji o sieci szkół w Unii Europejskiej. Dlatego też niektóre zagadnienia zostały jedynie zasygnalizowane, a ich lepsze rozpoznanie wymaga przeprowadzenia badań pierwotnych.

¹ Sieć Informacji o Edukacji w Europie, powołana do istnienia w 1980 roku. Tworzą ją biura krajowe (utworzone przez ministerstwa edukacji poszczególnych krajów członkowskich UE) oraz biuro europejskie (EACEA P9), utworzone przez Komisję Europejską (Dyrekcja Generalna ds. Edukacji i Kultury). „EURYDICE”, pracując dla twórców polityki edukacyjnej i świata edukacji, przygotowuje i publikuje opisowe analizy systemów edukacji, studia porównawcze na tematy będące przedmiotem zainteresowania Unii Europejskiej i wskaźniki dotyczące różnych poziomów edukacji”. Informacje dostępne po adresem internetowym: <http://www.eurydice.org.pl/>, pobrano 14 października 2010 r.

2. USTAWA O SYSTEMIE OŚWIATY

Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty stanowi podstawowy dokument określający funkcjonowanie oświaty w Polsce. W poszczególnych rozdziałach ustawy zawarto przepisy regulujące m.in. zadania szkół i placówek oświatowych, organów prowadzących i nadzorujących szkoły i placówki oświatowo-wychowawcze oraz sposoby finansowania szkół i placówek publicznych. Na przestrzeni lat przeprowadzono wiele nowelizacji tej ustawy. Szczególnie znaczące (dla kształcenia zawodowego) zmiany wprowadzono ustawami z dnia 25 lipca 1998 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty² oraz z dnia 8 stycznia 1999 r. przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego³.

W niniejszym rozdziale omówiono najważniejsze zagadnienia dotyczące kształcenia zawodowego. Szczególnie skoncentrowano się na: a) roli i zadaniach organów prowadzących szkoły kształcące w zawodzie, b) kwestii finansowania szkół kształcących w zawodzie oraz c) typach szkół kształcących w zawodzie oraz najważniejszych kwestiach dotyczących ich działania.

Wśród najważniejszych zadań systemu oświaty ustawodawca wymienia m.in. takie, które nawiązują do przygotowania zawodowego młodzieży. Dotyczą one:

- dostosowywania kierunków i treści kształcenia do wymogów rynku pracy;
- kształtowania u uczniów postaw przedsiębiorczości sprzyjających aktywnemu uczestnictwu w życiu gospodarczym;
- przygotowywania uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia⁴.

Powyższe zadania są realizowane zgodnie z podstawą programową kształcenia w zawodzie, w której zamieszcza się: *„obowiązkowe, na danym etapie kształcenia, zestawy celów i treści nauczania, w tym umiejętności, a także zadania wychowawcze szkoły, które są uwzględniane*

² Dz. U. z 1998 r. Nr 117, poz. 759

³ Dz. U. z 1999 r. Nr 12, poz. 96

⁴ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.), art. 1, pkt. 13, 13a, 14.

w programach nauczania oraz umożliwiają ustalenie kryteriów ocen szkolnych i wymagań egzaminacyjnych⁵.

Kształcenie odbywa się w szkołach lub placówkach prowadzonych przez: a) ministra, b) jednostkę samorządu terytorialnego c) inne osoby prawne i fizyczne⁶. Zakładanie i prowadzenie szkół ponadgimnazjalnych (w tym kształcących w zawodzie) z wyjątkiem szkół i placówek o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym należy do zadań własnych powiatu⁷.

Jednostki samorządu terytorialnego mają możliwość przejęcia tego zadania po uprzednim zawarciu porozumienia „z jednostką samorządu terytorialnego, dla której prowadzenie danego typu szkoły lub placówki jest zadaniem własnym, a w przypadku szkół artystycznych - z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego”⁸,

Ustawodawca przewidział dodatkowo możliwość zakładania i prowadzenia szkół kształcących w zawodzie przez właściwego ministra:

- minister właściwy do spraw rolnictwa odpowiada za publiczne szkoły rolnicze oraz placówki rolnicze o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym;
- minister właściwy do spraw środowiska - za publiczne szkoły leśne;
- minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego – za publiczne szkoły artystyczne;
- minister właściwy do spraw wewnętrznych, Minister Obrony Narodowej i Minister Sprawiedliwości – za szkoły określone w art. 29 ustawy o systemie oświaty⁹.

Organ prowadzący szkołę lub placówkę jest odpowiedzialny za jej działalność, a jego zadania obejmują:

- zapewnienie warunków działania szkoły lub placówki, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki;

⁵ Ibidem, art. 3, pkt. 13a (dodany przez art. 1 pkt 2 lit.c) ustawy z dnia 19 marca 2009 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2009 r. Nr 56, poz. 458)

⁶ Ibidem, art. 3, pkt. 5.

⁷ Ibidem, art. 5, ust. 5a

⁸ Ibidem, art. 5, ust. 5b i 5c

⁹ Ibidem, art. 5 ust. 3a oraz 3c, art. 5 ust. 3d pkt. 1 zmieniony przez art. 1 pkt. 2 lit a) ustawy z dnia 25 lipca 2008 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty, ustawy - Karta Nauczyciela oraz ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. 2008 Nr 145, poz. 917), oraz art. 5 ust. 3e

- wykonywanie remontów obiektów szkolnych oraz zadań inwestycyjnych w tym zakresie;
- zapewnienie obsługi administracyjnej, finansowej i organizacyjnej szkoły lub placówki¹⁰;
- wyposażenie szkoły lub placówki w pomoce dydaktyczne i sprzęt niezbędny do pełnej realizacji programów nauczania, programów wychowawczych, przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów oraz wykonywania innych zadań statutowych¹¹.

W ustawie o systemie oświaty zasady finansowania zadań oświatowych realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego ustawodawca precyzuje dość skrótowo¹².

Środki niezbędne do realizacji zadań oświatowych, takich jak: „zapewnienie kształcenia, wychowania i opieki, w tym profilaktyki społecznej”, na wynagrodzenia nauczycieli oraz utrzymanie szkół i placówek, zagwarantowane są w dochodach jednostek samorządu terytorialnego¹³.

Jednocześnie organy prowadzące nadzorują szkoły pod względem prawidłowości dysponowania przyznanymi szkole lub placówce środkami budżetowymi oraz pozyskanymi przez szkołę lub placówkę środkami pochodzącymi z innych źródeł, a także gospodarowania mieniem¹⁴.

Najważniejsze warunki kształcenia w szkołach publicznych to:

- zapewnienie bezpłatnego nauczania w zakresie ramowych planów nauczania;
- przeprowadzanie rekrutacji uczniów w oparciu o zasadę powszechnej dostępności;
- zatrudnianie nauczycieli posiadających kwalifikacje określone w przepisach w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli
- realizowanie programów nauczania uwzględniających podstawę programową kształcenia ogólnego oraz podstawę programową kształcenia w danym zawodzie;

¹⁰ Ibidem, art. 5 ust. 7 pkt. 3 zmieniony przez art. 1 pkt .4 lit. e) ustawy z dnia 19 marca 2009 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. 2009 r. Nr 56, poz.458)

¹¹ Ibidem, art. 5 ust. 7 pkt. 1-4

¹² Problematyka finansowania szkolnictwa zawodowego opisana jest szerzej w rozdziale V niniejszego raportu.

¹³ Ibidem, art.5a ust.2 pkt. 1-3 oraz art. 5a ust.3

¹⁴ Ibidem, art. 34a ust. 2 pkt. 1

- realizowanie ramowego planu nauczania;
- realizowanie ustalonych przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania zasad oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów oraz przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów¹⁵.

W systemie oświaty występują następujące typy (publicznych oraz niepublicznych) szkół ponadgimnazjalnych (w tym kształcących w zawodzie)¹⁶:

- zasadnicze szkoły zawodowe o okresie nauczania nie krótszym niż 2 lata i nie dłuższym niż 3 lata, których ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu, a także dalsze kształcenie w liceach uzupełniających i technikach uzupełniających;
- trzyletnie licea ogólnokształcące, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego;
- trzyletnie licea profilowane kształcące w profilach kształcenia ogólnozawodowego, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego;
- czteroletnie technika, których ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu zawodowego, a także umożliwiające uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego;
- dwuletnie uzupełniające licea ogólnokształcące dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego;
- trzyletnie technika uzupełniające dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych, których ukończenie umożliwia uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu zawodowego, a także umożliwiające uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego;

¹⁵ Ibidem, art. 7 ust. 1 pkt. 1-5

¹⁶ Zmiany wprowadzono Ustawą z dnia 21 listopada 2001 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela, ustawy o systemie oświaty oraz ustawy - Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego, (Dz. U. z 2001 r., Nr 144, poz. 1615), Ibidem art. 9 ust. 1 pkt. 3 lit. a-h

- szkoły policealne o okresie nauczania nie dłuższym niż 2,5 roku, których ukończenie umożliwi osobom posiadającym wykształcenie średnie uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu zawodowego;
- trzyletnie szkoły specjalne przysposabiające do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, których ukończenie umożliwi uzyskanie świadectwa potwierdzającego przysposobienie do pracy.

Szkoły prowadzące kształcenie zawodowe przygotowują uczniów do wykonywania zawodów określonych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (z uwzględnieniem klasyfikacji zawodów i specjalności występujących w gospodarce narodowej). Jest ona ustanawiana w drodze rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania na wniosek właściwych ministrów¹⁷. Z propozycją ustanawiania nowych zawodów mogą występować do właściwych ministrów: a) stowarzyszenia zawodowe, b) samorządy gospodarcze oraz c) inne organizacje gospodarcze¹⁸. Wniosek powinien zawierać: a) opis zawodu ze zbiorem umiejętności zawodowych, b) uzasadnienie potrzeby kształcenia w tym zawodzie, c) nazwę i miejsce zawodu w określonej grupie klasyfikacji zawodów i specjalności, d) informację o potrzebach rynku pracy w zakresie danego zawodu oraz e) opinię organizacji pracodawców reprezentatywnych w rozumieniu ustawy z dnia 6 lipca 2001 r. o Trójstronnej Komisji do Spraw Społeczno-Gospodarczych i wojewódzkich komisjach dialogu społecznego (Dz. U. Nr 100, poz. 1080, z późn. zm.)¹⁹.

Praktyczna nauka zawodu należy do podstawowych form działalności dydaktyczno-wychowawczej w szkołach kształcących w zawodzie²⁰. Może się ona odbywać w:

- w placówkach kształcenia ustawicznego;
- w placówkach kształcenia praktycznego;
- w warsztatach szkolnych;
- w pracowniach szkolnych;
- w szkolnych gospodarstwach pomocniczych;

¹⁷ Ibidem, art. 24 ust. 1

¹⁸ Ibidem, art. 24 ust. 4

¹⁹ Ibidem, art. 24 ust. 2

²⁰ Ibidem, art. 64 ust. 1 pkt. 5

- u pracodawców;
- w indywidualnych gospodarstwach rolnych²¹.

Absolwenci ponadgimnazjalnych szkół prowadzących kształcenie zawodowe mogą uzyskać dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu. Egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe jest przeprowadzany na podstawie standardów wymagań, które powinny uwzględniać cele i zadania edukacyjne, zakres treści nauczania oraz umiejętności i osiągnięcia uczniów zawarte w podstawie programowej kształcenia w określonym zawodzie²².

Opracowywanie propozycji standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe należy do zadań Centralnej Komisji Egzaminacyjnej. Komisja może w tym zakresie współpracować z ministrami właściwymi dla zawodów ujętych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego, szkołami wyższymi, jednostkami badawczo-rozwojowymi, organizacjami pracodawców i samorządami zawodowymi²³.

W bibliografii niniejszego opracowania przywołano wykaz aktów prawnych regulujących kształcenie zawodowe w Polsce oraz przepisy regulujące zasady praktycznej nauki zawodu.

²¹ Ibidem, art. 70 ust. 1

²² Ibidem, art. 9 ust. 1b, art. 22 ust. 2 pkt 10

²³ Zmiany wprowadzono Ustawą z dnia 11 kwietnia 2007 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2007 Nr 80, poz. 542) oraz ustawą z dnia 19 marca 2009 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2009 r. Nr 56, poz. 458), tamże art. 9a ust. 2 pkt. 1

3. KSZTAŁCENIE ZAWODOWE W KONTEKŚCIE EUROPEJSKIM

Od momentu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej wyzwaniem dla polskiego systemu kształcenia zawodowego jest nie tylko dostarczanie na rynek pracy wykwalifikowanej kadry zatrudnianej w różnych sektorach gospodarki narodowej. Z przynależności do otwartej przestrzeni gospodarczej i kulturowej krajów Unii Europejskiej wynika konieczność implementacji unijnych dokumentów strategicznych w warunkach polskich.

W niniejszym opracowaniu odniesiono się do raportów oraz najważniejszych dokumentów obowiązujących w Unii Europejskiej, postulujących przemiany w systemach edukacyjnych (w tym modernizację kształcenia zawodowego) krajów członkowskich.

Dokumentami, które silnie akcentują związki pomiędzy edukacją a rynkiem pracy są *Biała Księga Kształcenia i Doskonalenia Zawodowego* oraz *Biała Księga Nowe impulsy dla młodzieży europejskiej*²⁴. Wytyczają one istotne do osiągnięcia cele: a) zachęcanie do zdobywania wiedzy i umiejętności poprzez edukację permanentną, b) zbliżenie obszarów edukacji i pracy, c) angażowanie młodzieży w życie publiczne²⁵.

Zagadnienia te cieszą się szczególnym zainteresowaniem wielu państw unijnych, co potwierdza fakt opracowania kolejnych dokumentów przez wybrane organy Unii Europejskiej.

W marcu 2000 r. na posiedzeniu Rady Europejskiej w Lizbonie przyjęto *Strategię Lizbońską*, która w odniesieniu do edukacji określa osiągnięcie do 2010 r. następujących celów: a) wzrost wydatków na kształcenie, b) poprawa jakości oraz efektywności kształcenia, c) upowszechnienie wykształcenia średniego.

²⁴Biała Księga Kształcenia i Doskonalenia, Komisja Europejska 1995 r.; Biała Księga „Nowe impulsy dla młodzieży europejskiej”, Komisja Europejska 2002 r.

²⁵M. Sielatycki, *Kształcenie i doskonalenie nauczycieli w Polsce w kontekście wdrożenia dokumentu Unii Europejskiej Edukacja w Europie: różne systemy kształcenia i szkolenia - wspólne cele do roku 2010. Program prac dotyczący przyszłych celów systemów edukacji*. Dostępne w internecie: http://codn.codn.edu.pl/o_codn/doc/uekomentarz.pdf. Pobrano 1 października 2010 r.

W realizacji tych celów na poziomie Unii Europejskiej miała pomóc *Europejska Strategia Zatrudnienia* koncentrująca się na podkreśleniu wagi edukacji zawodowej oraz ustawicznego kształcenia zawodowego w budowaniu gospodarki opartej na wiedzy.

Dążenia Unii w zakresie edukacji zostały ponownie doprecyzowane w *Raporcie Sztokholmskim* w 2001 r. Wskazano w nim następujące trzy cele strategiczne²⁶:

- poprawa jakości i efektywności systemów edukacji w UE, przejawiająca się m.in. w trosce o właściwą liczbę i umiejętności nauczycieli, upowszechnienie wykształcenia średniego, zwiększenie nakładów na edukację ze źródeł prywatnych oraz upowszechnienie technik informatyczno-komputerowych;
- ułatwienie powszechnego dostępu do systemów edukacji poprzez zmniejszenie odsetka osób przedwcześnie kończących naukę szkolną oraz wzrost procentowy liczby osób dorosłych uczestniczących w różnych formach kształcenia ustawicznego;
- otwarcie systemów edukacji na środowisko i świat poprzez poprawę i upowszechnienie nauczania języków obcych oraz upowszechnienie wymiany nauczycieli i studentów.

Sprawom kształcenia zawodowego poświęcona została deklaracja przyjęta w listopadzie 2002 r. w Kopenhadze. Zwrócono w niej uwagę na rozwój kształcenia zawodowego i współpracę międzynarodową w zakresie zwiększania mobilności pracowników i niwelowania barier utrudniających ich swobodny przepływ, uznawania kwalifikacji uzyskanych za granicą, informacji oraz eurodoradztwa zawodowego.

Kolejny dokument regulujący działania UE w zakresie kształcenia zawodowego został przyjęty w grudniu 2004 r., na konferencji w Maastricht. Określono w nim działania służące realizacji *Strategii Lizbońskiej*²⁷ oraz wdrożeniu postanowień *Deklaracji Kopenhaskiej*, a także wskazano na konieczność wzmocnienia powiązań kształcenia zawodowego z kształceniem ogólnym i systemem szkolnictwa wyższego²⁸.

²⁶ K. Koseła, *Ewolucja kształcenia w perspektywie międzynarodowej*, [w:] Edukacja dla pracy. Raport o Rozwoju Społecznym Polska 2007, wyd. Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju, Warszawa 2007. Dostępne w internecie: www.undp.org.pl/nhdr2007, s. 17. Pobrano 1 października 2010 r.

²⁷ *Strategia Lizbońska – droga do sukcesu zjednoczonej Europy*, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2002.

²⁸ J. Wiśniewski, *Ewolucja kształcenia zawodowego w krajach OECD i Unii Europejskiej* [w:] Edukacja dla pracy – Raport o Rozwoju Społecznym Polska 2007, wyd. Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju, Warszawa 2007, s.19-20. Dostępne w internecie: www.undp.org.pl/nhdr2007. Pobrano 1 października 2010 r.

W kwietniu 2008 r. Parlament Europejski i Rada UE wydały *Zalecenie w sprawie ustanowienia Europejskich Ram Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie*²⁹. Rozpoczęto prace nad ramami kwalifikacji we wszystkich krajach europejskich, w tym w Polsce. Dzięki możliwości współpracy eksperci, pracujący w poszczególnych państwach nad *Krajowymi Ramami Kwalifikacji*, mogą korzystać z doświadczeń specjalistów z innych państw.

Kryzys gospodarczy, który ogarnął Europę, skłonił państwa członkowskie UE do wytyczenia nowych celów, które przygotują europejską gospodarkę do wyzwań kolejnego dziesięciolecia. W marcu 2010 roku Komisja Europejska opublikowała komunikat *Europa 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*. Trzy podstawowe cele ujęte w tym komunikacie to:

- wzrost inteligentny - zwiększenie roli wiedzy, innowacji, edukacji i społeczeństwa cyfrowego;;
- wzrost zrównoważony - produkcja efektywniej wykorzystująca zasoby przy jednoczesnym zwiększeniu konkurencyjności,
- wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu - zwiększenie aktywności zawodowej, podnoszenie kwalifikacji i walka z ubóstwem³⁰.

Miarą realizacji celów pierwszego i trzeciego, w szerokim stopniu odnoszących się do obszaru edukacji, będzie realizacja przez państwa członkowskie UE działań ukierunkowanych m.in. na: ograniczenie do 10% liczby osób przedwcześnie kończących naukę szkolną, upowszechnienie wyższego wykształcenia (u co najmniej 40% osób z młodego pokolenia), poprawę jakości i atrakcyjności europejskiego szkolnictwa wyższego na arenie międzynarodowej poprzez wspieranie mobilności studentów i młodych specjalistów³¹.

²⁹ Zob. MEN, *Europejskie i krajowe ramy kwalifikacji. Podstawowe informacje*, oprac. S. Sławiński na podst. materiałów wypracowanych przez Zespół Ekspertów ds. KRK.

³⁰ *Europa 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Komisja Europejska. Dostępne w internecie: http://ec.europa.eu/polska/news/100303_europa_2020_pl.htm. Pobrano 1 października 2010 r.

³¹ Portal EUROPA, dostępny pod adresem internetowym: http://ec.europa.eu/polska/news/100303_europa_2020_pl.htm, Pobrano 15 października 2010 r.

4. KRAJOWE UWARUNKOWANIA KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO

Sytuacja na krajowym rynku pracy stanowi istotny kontekst zmian zachodzących w systemie kształcenia zawodowego.

Przystępując do krótkiej charakterystyki rynku pracy w Polsce należy podkreślić, że od początku przemian społeczno-gospodarczych jednym z podstawowych problemów jest wysoki poziom bezrobocia.

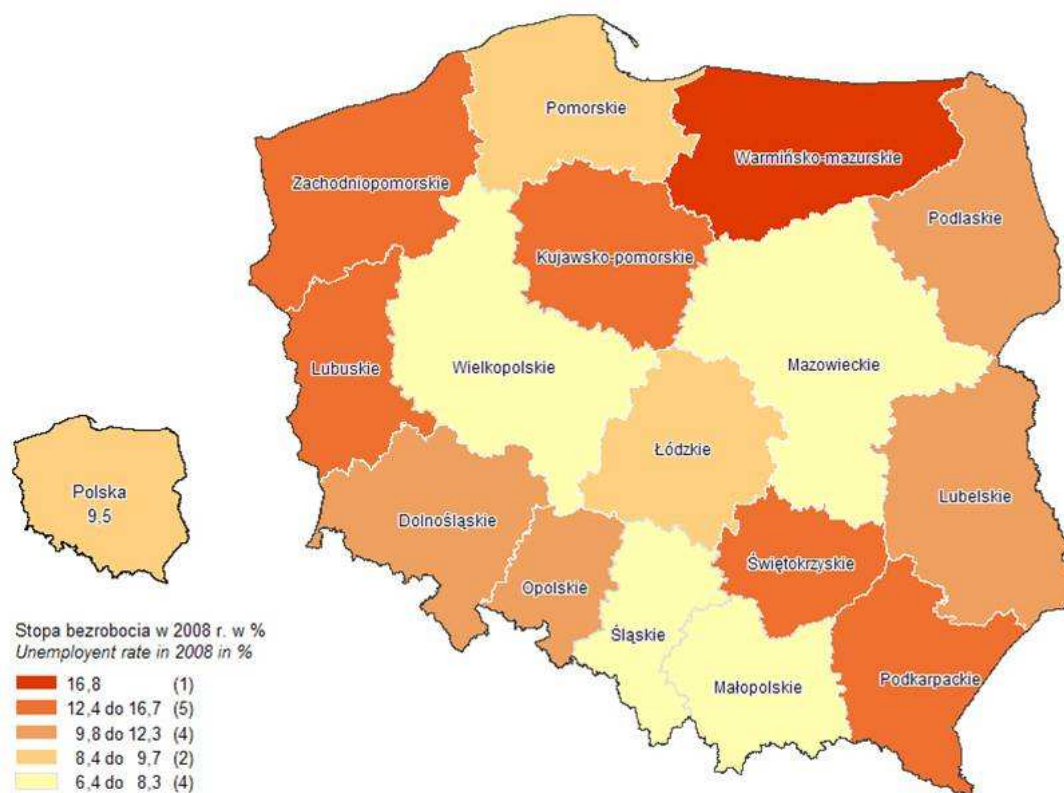
Wskaźnik rejestrowanego bezrobocia w okresie od 2000 r. do 2009 r. ulegał znaczącym wahaniom. Zarejestrowana w 2000 r. stopa bezrobocia na poziomie ponad 15% wzrosła w 2003 r. do 20%, po czym w latach 2004 -2008 stopniowo spadała, aby ostatecznie osiągnąć poziom 9,5%. Światowa recesja gospodarcza odbiła się echem na rynku pracy w Polsce, co znalazło odzwierciedlenie w statystykach dotyczących liczby osób pozbawionych zatrudnienia. W lutym 2009 r. poziom bezrobocia wzrósł do 10,9%³², aby na koniec tego roku osiągnąć 11,9%. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych wynosząca na koniec 2008 r. 1473,8 tys. wzrosła do 1892,7 tys. na koniec 2009 r.³³.

Na mapie [1] zobrazowano stopę bezrobocia w poszczególnych województwach w 2008 r. Osiągnęła ona wówczas jeden z najniższych poziomów od początku przemian polityczno-ekonomicznych w Polsce. Pomimo ogólnego spadku bezrobocia w skali całego kraju, jego wysoki poziom utrzymywał się w woj. warmińsko-mazurskim, kujawsko-pomorskim, zachodniopomorskim, lubuskim, świętokrzyskim, podkarpackim.

³² *Miesięczna informacja o bezrobociu w Polsce w lutym 2009 roku*, Monitoring Rynku Pracy, GUS 2009. dostępne na stronie internetowej GUS. Ścieżka dostępu: PUBL_pdl_Miesieczna_inf_o_bezrobociu_w_Polsce_02m_2009.pdf. Pobrano 20 września 2010 r.

³³ *Roczne mierniki gospodarcze, część IV, Rynek Pracy*, GUS 2008.

Mapa 1. Mapa bezrobocia w 2008 r.

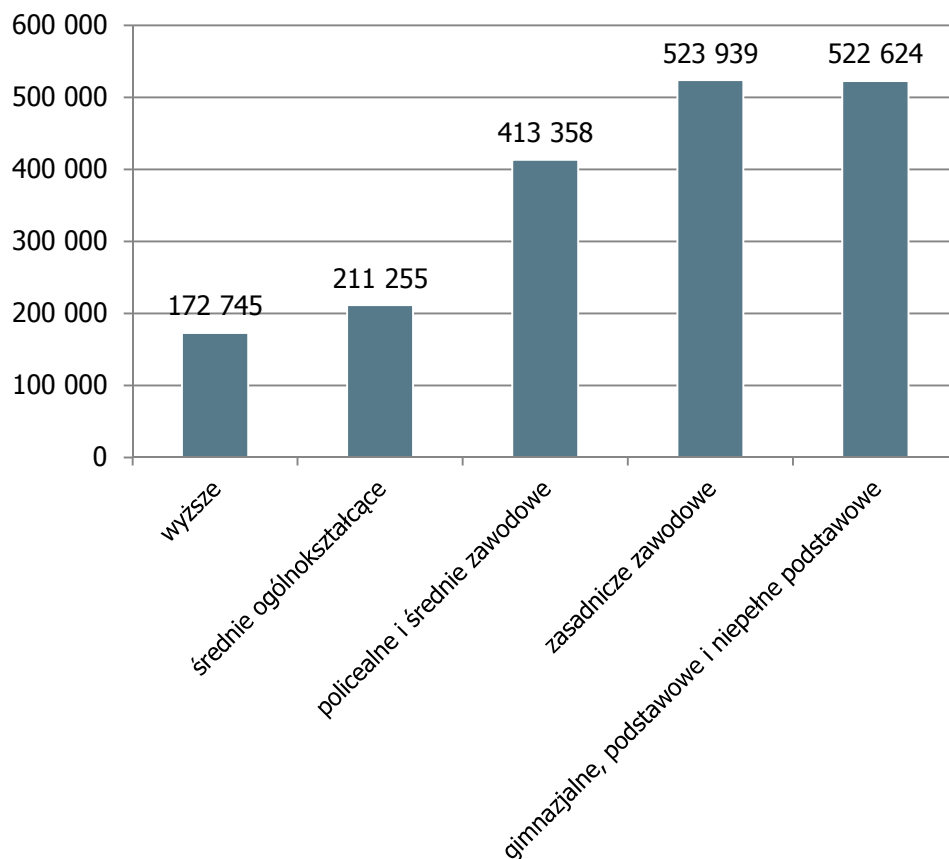

Źródło: dane GUS

Bezrobocie w Polsce jest zróżnicowane nie tylko pod względem geograficznym. Problem ten dotyka rozmaite grupy osób w różnym stopniu. Jedną z cech różnicujących jest poziom wykształcenia osób bezrobotnych.

Według danych GUS w drugim kwartale 2010 r. łączna liczba bezrobotnych z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym oraz z wykształceniem zasadniczym zawodowym przekroczyła łączną liczbę pozostałych osób bezrobotnych. Zauważalny jest spadek liczby bezrobotnych wraz ze wzrostem wykształcenia.

Wykres 1. Liczba osób bezrobotnych wg wykształcenia w II kwartale 2010 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mimo licznej grupy osób gotowych do podjęcia zatrudnienia na rynku pracy w Polsce występują trudności ze znalezieniem chętnych do pracy. Kwestią kluczową zdaje się być dopasowanie kwalifikacji pracowników do oczekiwań pracodawców. Według raportu *Polska – Raport ReferNet 2008 na temat polityki w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego*, przedsiębiorstwa mają i będą miały trudności w znalezieniu pracowników o odpowiednich kwalifikacjach. Najwięcej wolnych miejsc pracy w badanym okresie wystąpiło w sektorze prywatnym, a najwięcej wolnych stanowisk czekało na pracowników z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz specjalistów z wykształceniem wyższym³⁴.

³⁴ H. Bednarczyk, K. Symela, I. Woźniak, L. Łopacińska, *Polska - Raporty ReferNet 2008 na temat polityki w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego*, Cedefop, s.9. Dostępne pod adresem internetowym: http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/eu/pub/cedefop/policyreport/2008_PR_PL_PL.pdf. Pobrano 19 września 2010 r.

Wyniki powyższego raportu w powiązaniu z informacją o poziomie bezrobocia wg wykształcenia skłaniają do wniosku, iż występują duże potrzeby zatrudniania osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Jednak osoby bezrobotne z wykształceniem zawodowym posiadają inne niż oczekiwane przez pracodawców kwalifikacje.

Dlatego też koniecznym zdaje się być lepsze rozpoznawanie potrzeb lokalnego rynku pracy i dostosowanie do nich oferty kształcenia. Jest to zadanie dość trudne, jak wskazują autorzy raportu pt: *Badanie aktywności zawodowej absolwentów w kontekście realizacji programu „Pierwsza praca”*. Zaznaczają oni, iż: *„Przy ocenie trudnej sytuacji na rynku pracy dość często podkreśla się niedopasowanie strukturalne kwalifikacji osób poszukujących pracy z wymaganiami zmieniającego się tegoż rynku. Przy tej okazji sygnalizuje się niedostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy, wręcz nienadążanie zmian w szkolnictwie za zmieniającymi się oczekiwaniami na kwalifikacje i umiejętności w gospodarce”³⁵*. Trafnie problem ten podsumował klasyk polskiej pedagogiki - Bogdan Suchodolski – pisząc, że zanim uczeń opuści szkołę to, to czego się w niej nauczył jest już nieadekwatne do rzeczywistości zmieniającej się w niezwykle szybkim tempie.

W kontekście zmieniającej się w szybkim tempie rzeczywistości K. Symela zauważa, że: *„Rynek pracy oczekuje od systemu szkolnictwa, że dostarczy pracodawcom (...) młodych ludzi łatwo poddających się szkoleniu, o szerszych zakresach umiejętności, które nie zestarzeją się wraz ze zmianami technologicznymi czy zmianami struktury przemysłowej”³⁶*. W tej sytuacji należy przygotować młodych ludzi do zaistnienia na rynku pracy i wyposażyć ich w umiejętności pracy indywidualnej oraz zespołowej, zdolność krytycznego myślenia oraz rozwiązywania konfliktów. Dopełnieniem w ten sposób pojętego kształcenia ogólnego będzie modernizacja kształcenia zawodowego polegająca m.in. na zmianach organizacyjno-programowych, w efekcie których pracodawcy zaangażują się w kształcenie przyszłych pracowników (szczególnie w sektorach poddanych szybkim zmianom technologicznym oraz zmianom w organizacji produkcji lub usług)³⁷.

³⁵ *Badanie aktywności zawodowej absolwentów w kontekście realizacji programu „Pierwsza praca”*. Raport Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej Departamentu Rynku Pracy, Warszawa 2008, s. 33.

³⁶ K. Symela, *Uwarunkowania zmian w kształceniu zawodowym i ustawicznym w Polsce*, Meritum. „Mazowiecki Kwartalnik Edukacyjny” 2009, nr 3 (14), s. 13.

³⁷ Ibidem.

Konieczność uzupełnienia przygotowania zawodowego ucznia o podstawy wiedzy ogólnej i zawodowej postulują E. Drogosz-Zabłocka i B. Minkiewicz. Zdaniem autorek pozwoli to uczniom zrozumieć zmieniające się otoczenie oraz wyposaży ich w umiejętność funkcjonowania w nim. Ważne staje się efektywne wykorzystanie dostarczanych informacji zarówno w pracy w zawodzie wyuczonym, jak i w innych zawodach, które absolwent szkoły może w przyszłości wykonywać. Szerokie podstawy wiedzy mają zwiększyć zdolność do nabywania nowych kwalifikacji. Współistnienie celów kształcenia ogólnego i zawodowego w średnim szkolnictwie zawodowym, zdaniem autorek, związane jest z przygotowaniem ucznia do dwóch ważnych, z punktu widzenia jego rozwoju zawodowego, egzaminów zewnętrznych: egzaminu zawodowego i maturalnego³⁸.

Spełnienie powyższych postulatów wpłynie na wzrost jakości kształcenia zawodowego, która przekłada się w sposób bezpośredni na jakość życia potencjalnych absolwentów. Potwierdza to raport z badań prowadzonych przez E. Drogosz - Zabłocką i B. Minkiewicz³⁹. Autorki podkreślają, iż: *„Edukacja i uzyskane w wyniku jej ukończenia kwalifikacje są jednym z czynników mających znaczący wpływ na jakość życia rozumianą jako kapitał edukacyjny⁴⁰. Od niego (...) uzależniony jest między innymi poziom dochodów, a ten z kolei ściśle związany jest z sytuacją na rynku pracy⁴¹”*.

Uczniowie szkół zawodowych nie zawsze przywiązują wagę do jakości kształcenia. Wyniki badań przeprowadzonych w grudniu 2008 r. wśród uczniów ostatnich klas białostockich szkół zawodowych (zasadniczych szkół zawodowych i techników) wykazują, iż 35% respondentów wybrało swoją szkołę z powodu atrakcyjności zawodu, do wykonywania którego ma go przygotować, a 27% kierowało się większym prawdopodobieństwem uzyskania pracy po ukończeniu danej szkoły⁴².

³⁸ E. Drogosz-Zabłocka, B. Minkiewicz, *Kształcenie ponadgimnazjalne*, [w:] Raport Edukacja dla pracy, s.28

³⁹ Por. E. Drogosz- Zabłocka, B. Minkiewicz, *Analiza programów i warunków kształcenia*, [w:] Badanie aktywności zawodowej..., op. cit., ss. 69-106.

⁴⁰ Kapitał edukacyjny utożsamiany jest przez cytowane Autorki, ze zdobytą wiedzą, umiejętnościami i przygotowaniem zawodowym, zarówno formalnym, jak i nieformalnym oraz uzyskany i potwierdzony poziom wykształcenia. Ibidem, s. 69.

⁴¹ *Badanie aktywności zawodowej...*, op. cit., s. 33 i nast.

⁴² I. Niećko, D. Jegorow, M. Cieślukowska, *Postawy i opinie uczniów białostockich szkół zawodowych wobec zawodu, edukacji zawodowej i przyszłości zawodowej*, Raport z badań, Warszawa 2009, ss.10-11.

Natomiast uczniowie zasadniczych szkół zawodowych uczestniczący w 2009 r. i 2010 r. w badaniach prowadzonych w ramach projektu „Opolskie Obserwatorium Rynku Pracy” dobrze oceniali swoje przygotowanie do podjęcia zatrudnienia oraz wysoko stopień swego przygotowania praktycznego. W ich opiniach zdobyte w szkole umiejętności i wiedza związane z „konkretnym zawodem” dają im większe możliwości podjęcia pracy po ukończeniu szkoły⁴³.

Dzisiejsze wymagania rynku pracy sprawiają, że dobre przygotowanie ucznia szkoły zawodowej do wykonywania wyuczonego zawodu jest zaledwie jednym z elementów ułatwiających młodym ludziom wejście na rynek pracy. Przed edukacją zawodową w systemie szkolnym odbywającą się w zasadniczych szkołach zawodowych, technikach i szkołach policealnych stają dzisiaj, zdaniem B. Baraniak, nowe wyzwania. Celem edukacji jest obecnie nie tylko przygotowanie ucznia, jako wykonawcy określonych zadań, ale też „kształtowanie pełni człowieczeństwa”⁴⁴.

⁴³ *Opolskie Obserwatorium Rynku Pracy*, Raport z badań firmy Indicator na zlecenie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Opolu, Opole 2009-2010, s. 10-12; dostępne w internecie:

http://www.obserwatorium.opole.pl/index.php?option=com_rokdownloads&view=file&Itemid=61&id=32:prezentacja-losy-absolwentw, pobrano 24 września 2010 r.

⁴⁴ B. Baraniak, *Edukacja wobec współczesnych problemów pracy*, Meritum. „Mazowiecki Kwartalnik Edukacyjny” 2009, nr 3(14), s. 7.

5. FINANSOWANIE SZKOLNICTWA ZAWODOWEGO

W istniejących raportach dość często uwzględnia się kwoty odnoszące się do sum kierowanych na oświatę i wychowanie w ogóle, bez wyodrębniania odsetka finansów odnoszących się tylko do szkół realizujących kształcenie zawodowe. Trudno też o przedstawienie na jakie cele przeznaczają się wymieniane kwoty (na utrzymanie i modernizację budynków szkolnych, wyposażenie szkół, pensje kadry dydaktycznej, współpracę z przedsiębiorstwami w zakresie praktyk zawodowych). Źródłem informacji poszukiwano w raportach EURYDICE, GUS, SIO, ReferNet i badaniu NetTrack. W rozdziale uwzględniono finansowanie kształcenia przez JST w latach 2005-2009, wskazano na odsetek kwot przeznaczonych z budżetu na finansowanie szkół zawodowych, a także na niedobory w wyposażeniu szkół zawodowych w sprzęt komputerowy w poszczególnych województwach.

System finansowania szkolnictwa zawodowego⁴⁵ w krajach europejskich nie jest ujednolicony, ani w relacji do odsetka PKB, przeznaczanego na ten typ szkół, ani też w powiązaniu z dofinansowaniem kształcenia z innych – niż centralne – źródeł. Opracowanie polskiego biura EURYDICE⁴⁶ analizuje ten aspekt w czterech krajach – Wielkiej Brytanii (Anglii, Walii, Irlandii Północnej), Finlandii, Hiszpanii oraz Francji. W każdym z tych państw mamy do czynienia ze zróżnicowaniem w finansowaniu oświaty publicznej, a przywoływana publikacja nie wyodrębnia (spośród nakładów na edukację w ogóle) puli finansów skierowanych na kształcenie zawodowe w danym państwie. Stąd trudność w dokonaniu stosownych porównań z rozwiązaniami stosowanymi w Polsce.

W naszym kraju najważniejsze regulacje w tej dziedzinie zawarto (we wcześniej wspomnianej) ustawie o systemie oświaty oraz w ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym⁴⁷. Szczegółowe zasady podziału środków budżetowych określa corocznie Minister Edukacji Narodowej w rozporządzeniu w sprawie podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego. Wysokość kwot

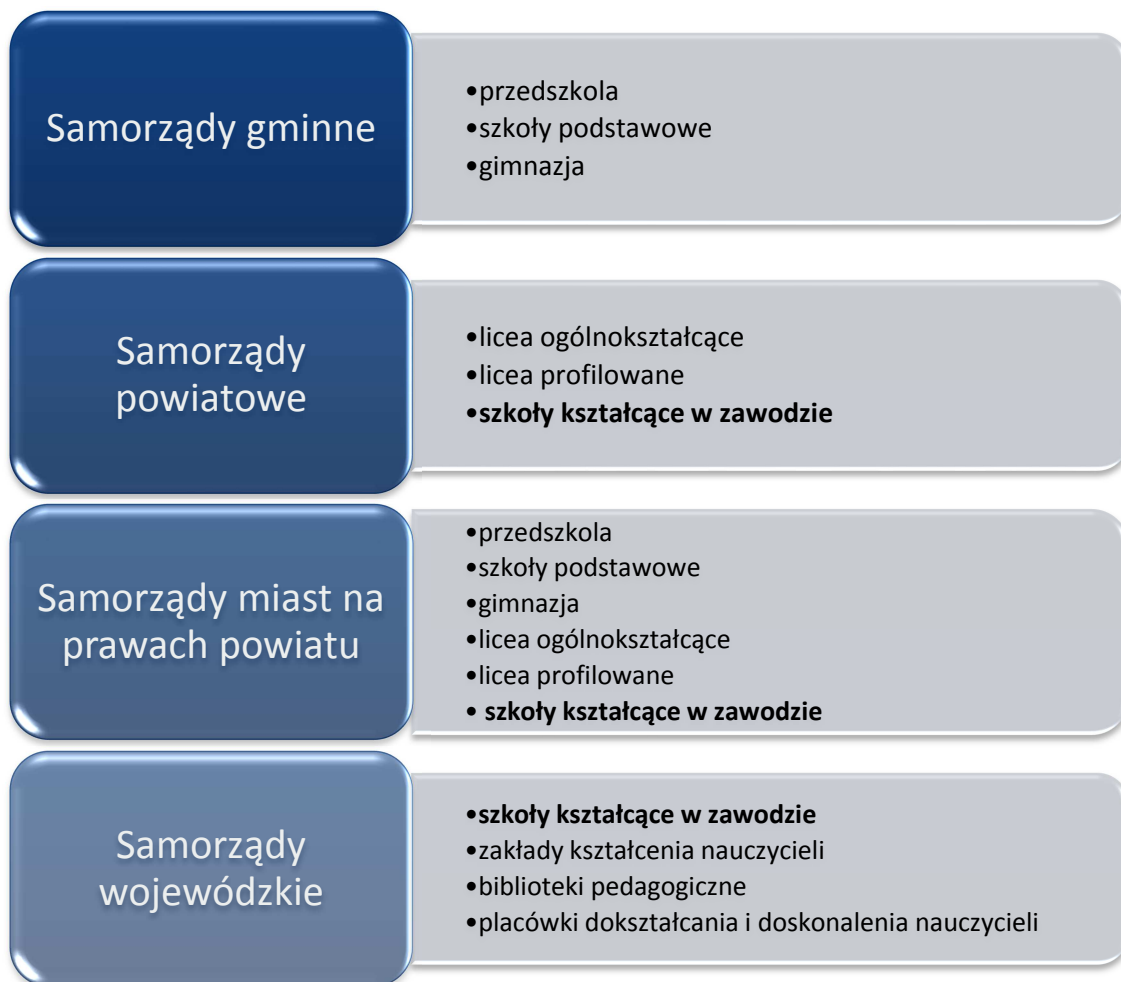
⁴⁵ *Zarządzanie, nadzór i finansowanie oświaty w wybranych państwach Unii Europejskiej*, pod red. A. Smoczyńskiej, we współpracy z M. Górską – Fells, A. Grabowską, E. Kolasińską, J. Kuźmicką. EURYDICE, grudzień 2007.

⁴⁶ Ibidem.

⁴⁷ Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. 1998 r., Nr 91, poz. 578)

skierowanych na edukację w obrębie danej JST zależy od liczby szkół, oddziałów prowadzonych w tych placówkach, a to determinowane jest liczbą uczniów. Typy placówek, których finansowanie jest w gestii poszczególnych JST prezentuje poniższy schemat [Schemat 1].

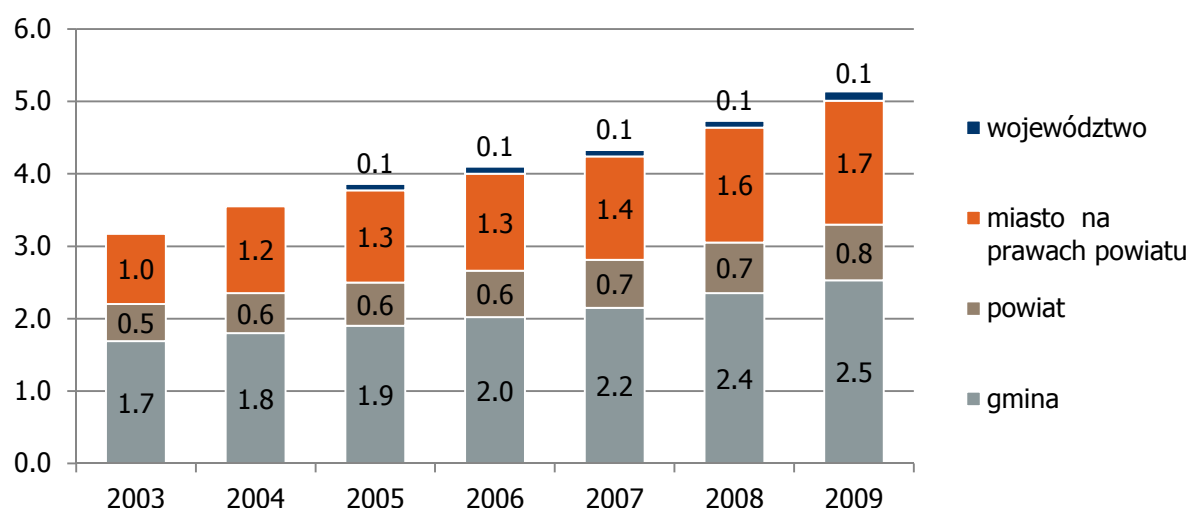
Schemat 1. Finansowanie oświaty przez jednostki samorządu terytorialnego

Źródło: Ustawy o samorządzie gminnym (Dz. U. 2001 r., Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.), o samorządzie powiatowym (Dz. U. 1998 r., Nr 91, poz. 578, z późn. zm.) oraz o samorządzie województwa (Dz. U. 1998 r., Nr 91, poz. 576 z późn. zm.)

Rząd wydatków na oświatę (w tym na licea ogólnokształcące, szkoły realizujące kształcenie zawodowe) ponoszonych przez JST w latach 2003-2009 obrazuje wykres 2.

Wykres 2. Wydatki na oświatę z budżetu jednostek samorządowych według typu jednostki w latach 2003-2009 (w mld PLN)

Źródło: Oświata i wychowanie 2009-2010, GUS

Przykładowo wybrano jeden rok (2009) dla przedstawienia realnych proporcji kosztów ponoszonych przez JST na edukację. Ogółem wydatki publiczne państwa na oświatę i wychowanie w 2009 r. wyniosły 51,4 mld zł (3,9% PKB). Kwota przeznaczona na oświatę i wychowanie wyniosła 35,7 mld zł, z czego 33,2 mld zł (ok. 93%) stanowiła część oświatową subwencji ogólnej przekazywaną szkołom i placówkom za pośrednictwem JST. Pozostała część środków budżetu państwa, przeznaczonych na finansowanie oświaty (2,5 mld zł) została przekazana m.in. na szkoły artystyczne, funkcjonowanie kuratoriów oświaty oraz na pozostałą działalność związaną z oświatą i wychowaniem⁴⁸.

Samorządy powiatowe rozdysonowały swoje środki finansowe (7,7 mld zł) na szkoły kształcące w zawodzie (40,6%) i licea ogólnokształcące (22,9%). Samorządy w miastach na prawach powiatu (17,1 mld zł) – na szkoły podstawowe (26,2%), gimnazja (15,6%), przedszkola (14,9%), licea ogólnokształcące (12,4%) oraz szkoły kształcące w zawodzie

⁴⁸ Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2009/2010. GUS, Warszawa 2010.

(13,5%). Samorządy województw wydały łącznie 1,3 mld zł, w tym: na szkoły kształcące w zawodzie wraz z policealnymi (18,0%); na zakłady kształcenia nauczycieli, kolegia nauczycielskie i nauczycielskie kolegia języków obcych (12,3%); na biblioteki pedagogiczne (9,7%) oraz na placówki doskonalenia i doskonalenia nauczycieli (8,7%). Widać więc, że największą pulę środków na kształcenie zawodowe w Polsce przeznaczają władze powiatowe (40.6%). Dzieje się tak przy ogólnym wzroście wydatków JST (łącznie ze środkami z budżetu państwa) na cele oświatowe, poczynszy od 2005 roku [Tabela 1].

Tabela 1. Wydatki JST na oświatę i wychowanie w latach 2005-2009 (w mld PLN)

JST	2005	2006	2007	2008	2009
Samorządy gminne	19	20,2	21,5	23,5	25,3
Samorządy powiatowe	6,0	6,4	6,6	7,0	7,7
Samorządy miast na p.p.	12,7	13,4	14,3	15,9	17,1
Samorządy województw	0,9	1,0	0,9	0,9	1,3
Wydatki JST ogółem⁴⁹	38,6	41,0	43,4	47,3	51,4

Źródło: dane GUS

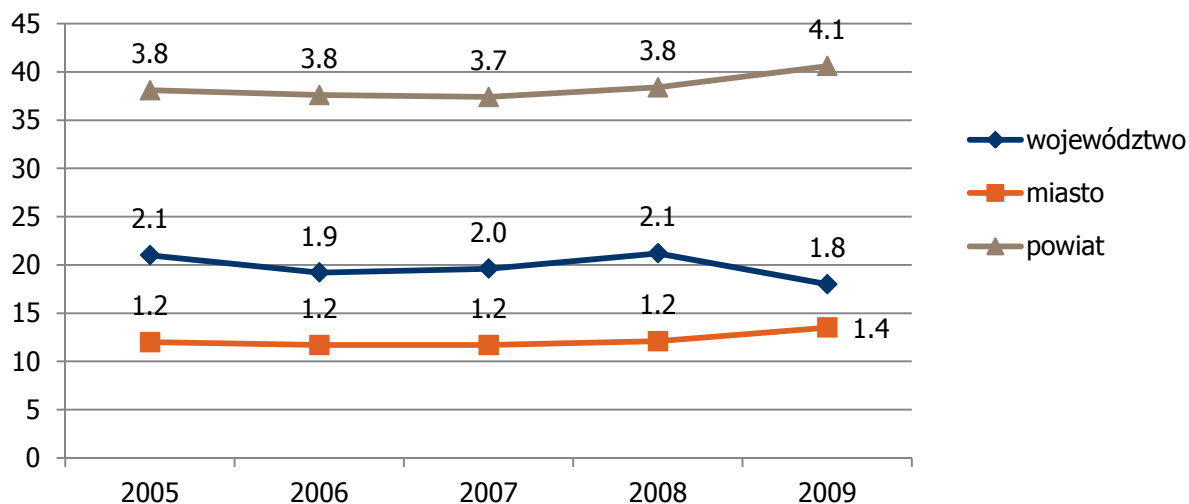
Wykres 3 obrazuje procentowy udział wydatków JST (z pominięciem samorządów gminnych) na szkoły prowadzące kształcenie zawodowe w wydatkach na różne typy szkół. W latach 2005-2009 rósł odsetek finansów skierowanych na szkolnictwo zawodowe w stosunku do kosztów ponoszonych przez JSP⁵⁰ i samorządy miast na prawach powiatu ogółem na oświatę i wychowanie. W latach 2008-2009 odnotowano załamanie procentowego udziału wydatków na szkolnictwo zawodowe przez JSW⁵¹, pomimo że wydatki na szkolnictwo ponoszone przez te jednostki w 2009 roku były o 0,4 mld PLN wyższe niż w roku poprzednim [Tabela 1]. Może to oznaczać, że wzrost wydatków na oświatę nie jest proporcjonalny do poszczególnych typów szkół (np. zawodowych).

⁴⁹ Łącznie ze środkami z budżetu państwa; na oświatę, wychowanie oraz edukacyjną opiekę wychowawczą.

⁵⁰ JSP – jednostka samorządu powiatowego.

⁵¹ JSW – jednostka samorządu wojewódzkiego.

Wykres 3. Procentowy udział wydatków na szkolnictwo zawodowe w wydatkach na różne typy szkół ponoszonych przez JST w latach 2005-2009

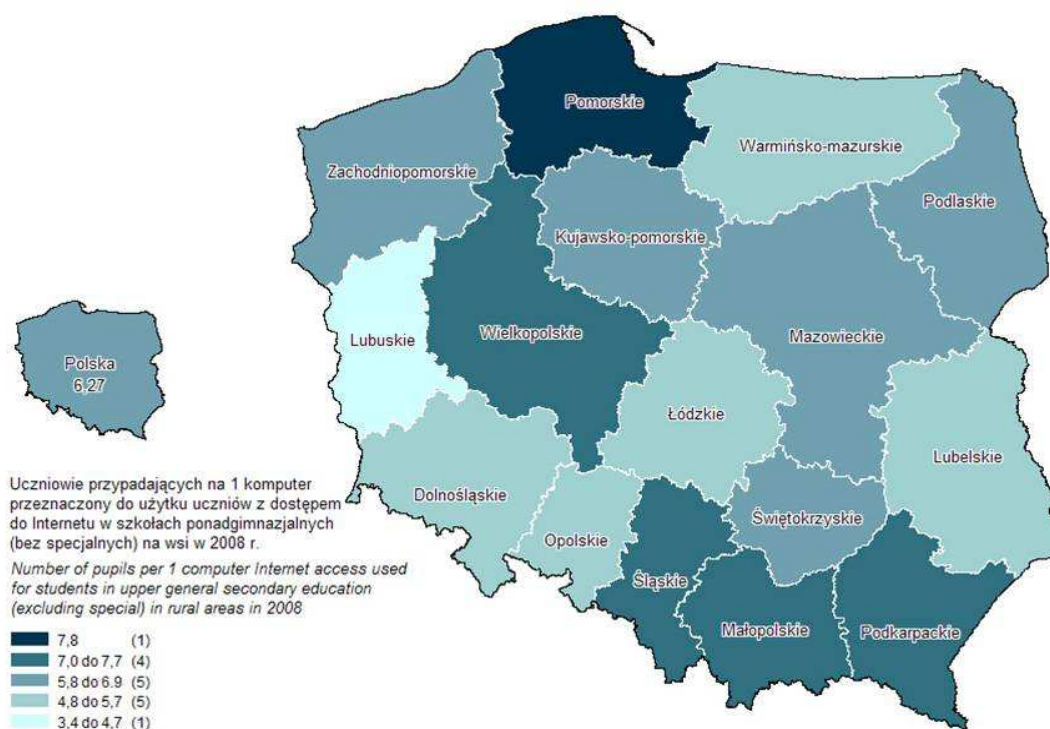
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Edukacja zawodowa wymaga znacznych nakładów inwestycyjnych oraz tworzenia i unowocześniania bazy technodydaktycznej, która ma znów wpływ na zdobywanie przez uczniów nowoczesnych kompetencji w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych, a także do poznawania nowoczesnego oprogramowania adekwatnego do określonych kwalifikacji zawodowych. W Raportach *ReferNet 2008* na temat polityki w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego wskazano, że środki finansowe, jakimi dysponują jednostki samorządów powiatowych są niewystarczające na doposażenie szkół zawodowych w nowoczesny sprzęt i urządzenia. Ta sytuacja sprawia, że w większości szkół wykorzystywane są przestarzałe maszyny lub sprzęt specjalistyczny⁵². Mapy zamieszczone niżej obrazują dostęp uczniów szkół ponadgimnazjalnych do stanowisk komputerowych na wsi [Mapa 2] i w miastach [Mapa 3] z podziałem na województwa. Poprawa tego stanu rzeczy mogłaby zapobiec wykluczeniu informatycznemu w dobie dokonujących się szybkich przemian technologicznych we współczesnym świecie. Z opracowań GUS za 2008 r. wynika, że 44% Polaków (12,7 mln osób w tym 221 tys. w wieku 16-24 lata) nigdy nie korzystało

⁵² *Polska - Raporty ReferNet 2008 na temat polityki w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego*, s.41, dostępne w internecie: http://www.refernet.pl/zasoby/download/Raport_Cedefop_2008_PL.pdf. Pobrano 30 września 2010 r.

z Internetu⁵³. Z badań realizowanych przez MillwardBrown SMG/KRC wynika, iż penetracja Internetu w Polsce osiągnęła w roku 2010 r. 52% (wyniki NetTrack). Interesujące, że osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym były najmniej liczną grupą wśród badanych użytkowników Internetu (16%). Z podjętych analiz w bieżącym roku wynika również, że zaledwie 7% badanych użytkowników Internetu korzysta z sieci w szkole⁵⁴.

Mapa 2. Uczniowie przypadający na jeden komputer przeznaczony do użytku uczniów z dostępem do internetu w szkołach ponadgimnazjalnych (bez szkół specjalnych) na wsi w 2008 r.

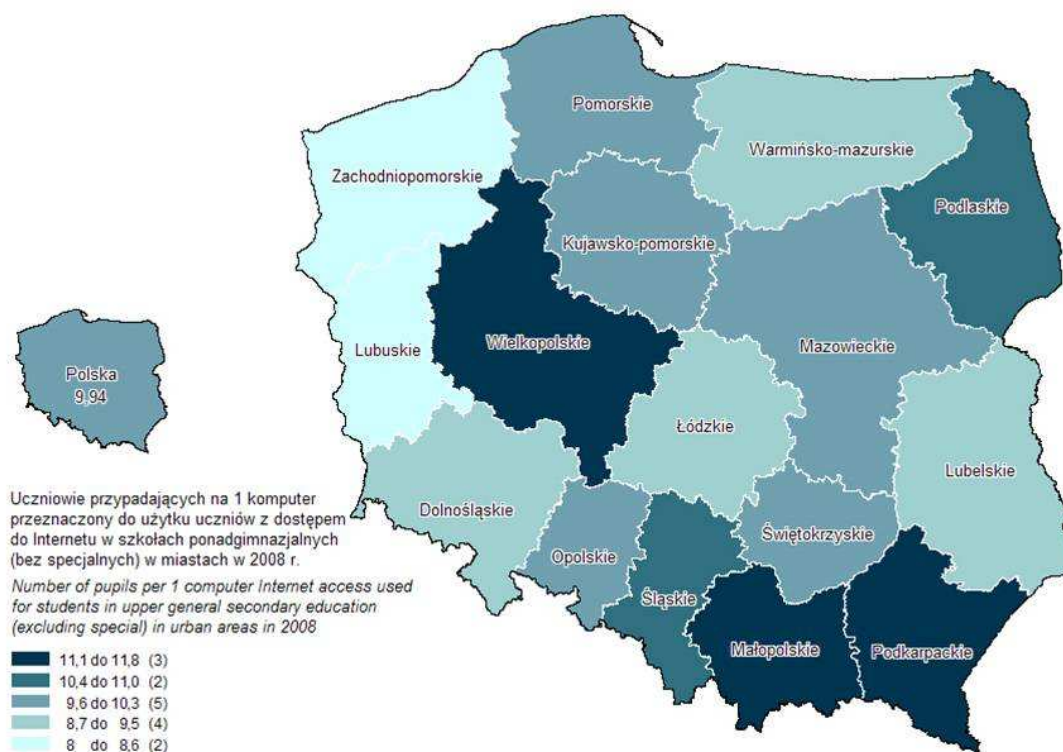

Źródło: dane GUS

⁵³ Dostępne w internecie: <http://www.internetstats.pl/index.php/2009/12/127-miliona-polakow-nie-korzystalo-z-internetu-kim-sa/>. Pobrano 17 października 2010 r.

⁵⁴ Badania NetTrack (luty - kwiecień 2010), MillwardBrown SMG/KRC. Dostępne w internecie: badania NetTrack (luty - kwiecień 2010, MillwardBrown SMG/KRC, <http://www.wirtualnemedi.pl/artukul/52-proc-polakow-to-internauci-co-dwudziesty-zna-facebooka#>. Pobrano 16 października 2010 r.

Mapa 3. Uczniowie przypadający na jeden komputer przeznaczony do użytku uczniów z dostępem do internetu w szkołach ponadgimnazjalnych (bez szkół specjalnych) w miastach w 2008 r.

Źródło: dane GUS

Szkolnictwo zawodowe, jeśli ma nadążyć za przemianami dokonującymi się na rynku pracy, może wymagać nie tylko większych nakładów finansowych, ale przede wszystkim rzetelnego, racjonalnego i sprawnego gospodarowania nimi. Brakuje danych, które wskazywałyby na to, jaki procent jest kierowany na poszczególne cele w zakresie kształcenia zawodowego. Budżety JST wskazują na hasła ogólne dotyczące przeznaczanych kwot, a to utrudnia dokonanie analiz na przestrzeni lat.

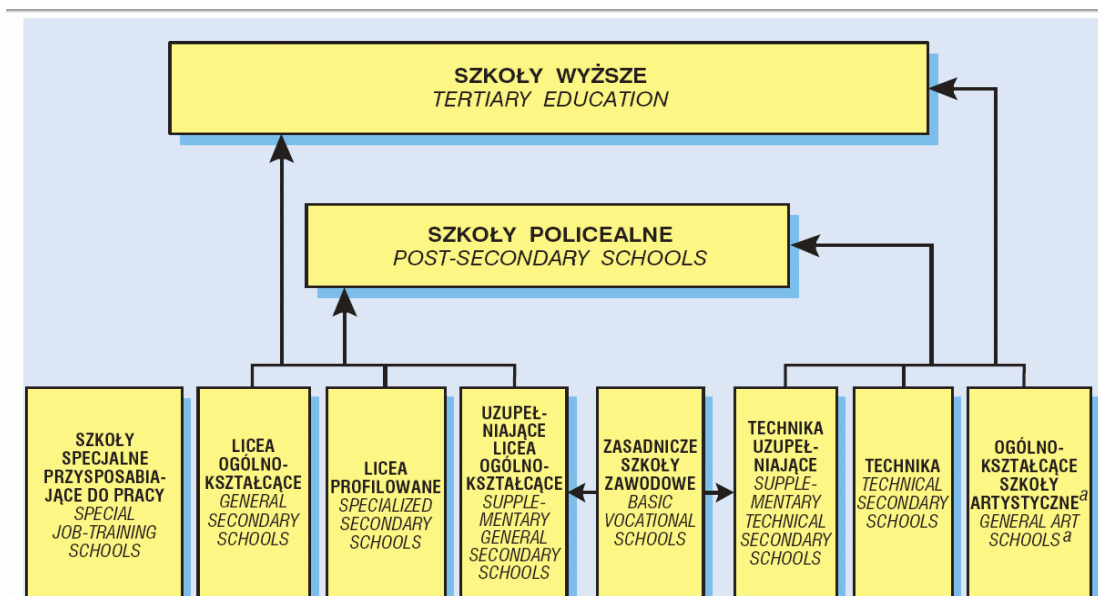
6. SZKOLNICTWO ZAWODOWE W POLSCE W LATACH 2005-2009

W niniejszym rozdziale zostanie omówione funkcjonowanie publicznych szkół zawodowych różnych typów w Polsce, w tym struktura, stan liczbowy i uczniowie tych szkół.

6.1. Struktura szkolnictwa zawodowego

System oświatowy w Polsce odznacza się drożnością, dotyczy to również szkół ponadgimnazjalnych w zakresie kształcenia zawodowego, co szczegółowo prezentuje schemat niżej [Schemat 2]. Po ukończeniu każdej szkoły ponadgimnazjalnej uczeń może kontynuować naukę zawodu w szkołach policealnych, a po uzyskaniu świadectwa dojrzałości- w szkołach wyższych.

Schemat 2. System szkolnictwa ponadgimnazjalnego/ Edukacja ponadgimnazjalna według szczebli kształcenia w roku szkolnym 2009/10

Źródło: Mały rocznik statystyczny Polski 2010, GUS, Warszawa 2010, s. 232.

Każda ze szkół kształcących w zawodzie (zasadnicza szkoła zawodowa, technikum, technikum uzupełniające czy szkoła policealna) realizuje określone zadania w zakresie kształcenia zawodowego. Zostały one szczegółowo omówione na Schemacie 3. Generalnie nauka w tych szkołach obejmuje kształcenie:

- ogólne (np. język polski, matematyka, fizyka, historia);
- zawodowe teoretyczne (np. rysunek zawodowy lub techniczny, technologia gastronomiczna, technologia mechaniczna);
- zawodowe praktyczne (praktyczna nauka zawodu w formie zajęć praktycznych i/lub praktyk zawodowych)⁵⁵.

⁵⁵ *Nauka zawodu. Szkoła czy pracodawca?* Raport z badania praktycznej nauki zawodu realizowanej przez małopolskich przedsiębiorców, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków 2009, s.9.

Schemat 3. Zakres kształcenia w poszczególnych typach szkół kształcących w zawodzie w Polsce⁵⁶

Ocenę stopnia przygotowania ucznia do wybranego zawodu stanowi zewnętrzny egzamin zawodowy potwierdzający kwalifikacje absolwenta. Uczeń może do niego przystąpić po

⁵⁶ *Nauka zawodu. Szkoła czy pracodawca?* Raport z badania praktycznej nauki zawodu realizowanej przez małopolskich przedsiębiorców, BCMM – badania marketingowe, wyd. Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków 2009, s.12, 14. Por. też B. Baraniak, *Edukacja w przygotowaniu człowieka do pracy zawodowej*, IBE, Warszawa 2008, s. 130. *Oświata i Wychowanie w roku szkolnym 2008/2009*, GUS, Warszawa 2009, s. 30-31. F. Ruchała, *Pomiar sprawdzający w kształceniu zawodowym*, wyd. Centralna Komisja Egzaminacyjna, Warszawa 2008, s. 31.

ukończeniu szkoły. Absolwenci zasadniczych szkół zawodowych, techników, techników uzupełniających i szkół policealnych zwykle zdają egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe, przeprowadzany przez właściwą okręgową komisję egzaminacyjną. Egzamin zawodowy stanowi formę oceny poziomu opanowania wiadomości i umiejętności z zakresu danego zawodu, ustalonych w standardach wymagań będących podstawą przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe. Składa się on z dwóch etapów: pisemnego (dwuczęściowego) i praktycznego. Podczas etapu pisemnego, przeprowadzanego w formie testu, zdający rozwiązuje dwa typy zadań. Są to zadania sprawdzające wiadomości i umiejętności właściwe dla kwalifikacji w danym zawodzie (część pierwsza egzaminu) oraz zadania sprawdzające wiadomości i umiejętności związane z zatrudnieniem i działalnością gospodarczą (druga część egzaminu). Etap praktyczny polega na wykonaniu zadania egzaminacyjnego, sprawdzającego praktyczne umiejętności z zakresu kwalifikacji w danym zawodzie. Po zdaniu egzaminu zawodowego, absolwent otrzymuje dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe⁵⁷.

W tabeli poniżej [Tabela 2] zaprezentowano dane z lat 2006-2009 dotyczące absolwentów zawodowych szkół ponadgimnazjalnych, którzy zdali egzamin zawodowy oraz uzyskali dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe. W przypadku technikum i szkoły policealnej pozyskano jedynie dane łączne.

Tabela 2. Absolwenci uzyskujący pozytywny wynik egzaminu zawodowego w latach 2006-2009 (w %)

Typ szkoły	2006	2007	2008	2009
Zasadnicze szkoły zawodowe	63,60%	81,30%	79,80%	87,00%
Technikum i Szkoła Policealna	61,30%	50,90%	50,90%	56,30%

Źródło: dane CKE

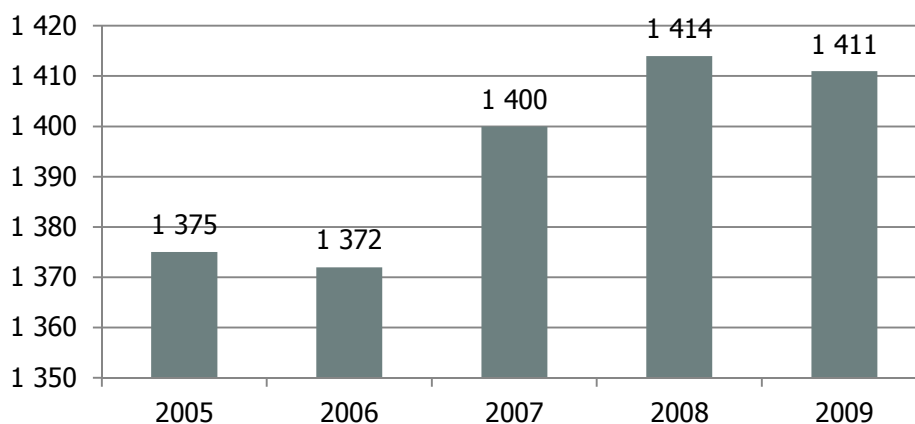
Jak wynika z zaprezentowanych danych, w latach 2006-2009 pozytywny wynik egzaminu zawodowego uzyskiwał wyższy odsetek absolwentów zasadniczych szkół zawodowych niż absolwentów techników i szkół policealnych.

⁵⁷ Więcej informacji o egzaminie zawodowym dostępne pod adresem internetowym: www.cke.edu.pl/index.php?option=content&task=view&id=138&Itemid=112. Pobrano 12 listopada 2010 r.

6.1.1. Zasadnicze szkoły zawodowe⁵⁸

W roku szkolnym 2009/2010 w Polsce funkcjonowało ogółem 1411 zasadniczych szkół zawodowych dla młodzieży (bez szkół specjalnych). Od 2005 roku do 2008 roku obserwowany jest wzrost ogólnej liczby tego typu szkół: od 1375 w 2005 r. do 1414 w 2008 r. [Wykres 4]. W sumie od 2005 do 2009 przybyło 36 zasadniczych szkół zawodowych dla młodzieży, a duży wzrost liczby tych szkół nastąpił w latach 2006-2007.

Wykres 4. Liczba zasadniczych szkół zawodowych dla młodzieży w latach 2005-2009⁵⁹

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

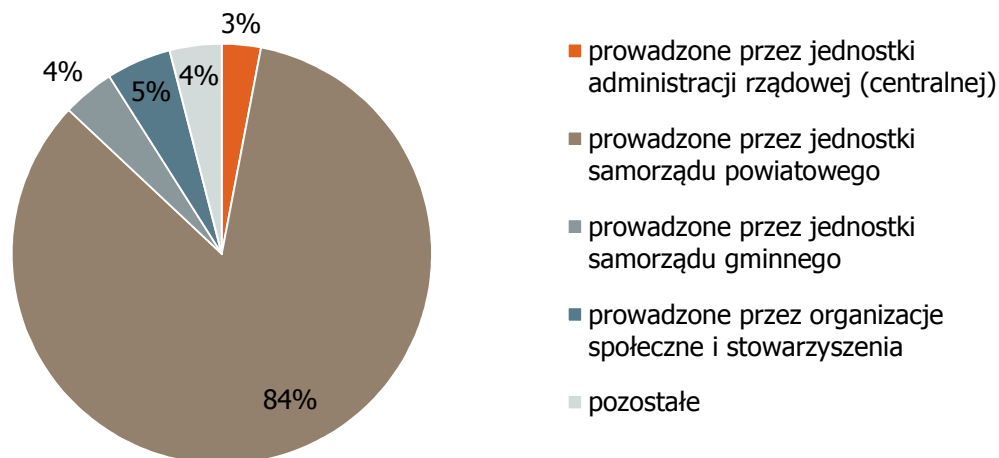
Prezentowane liczby obejmują szkoły z uwzględnieniem różnych organów prowadzących, takich jak jednostki samorządu terytorialnego (JST), jednostki administracji rządowej, organizacje społeczne i stowarzyszenia i inne organy prowadzące.

Od 2005 do 2009 wzrosła liczba zasadniczych szkół zawodowych prowadzonych przez organizacje społeczne i stowarzyszenia oraz jednostki administracji rządowej – łącznie od 2005 do 2009 nastąpił wzrost o 36 szkół tego typu. Liczba szkół prowadzonych przez JST zmalała o 22 placówki w latach 2005 - 2009. Wśród nowo powstałych szkół są zarówno szkoły publiczne, jak i niepubliczne. Na wykresie 5 zaprezentowano udziały zasadniczych szkół zawodowych dla młodzieży, ujęte ze względu na organ prowadzący.

⁵⁸ W raporcie wykorzystano dane GUS do opracowania zestawień liczbowych. Z bazy SIO korzystano przy opracowaniu próby do badania terenowego.

⁵⁹ Prezentowane dane dotyczą ZSZ dla młodzieży bez względu na typ organu prowadzącego.

Wykres 5. Procentowy udział zasadniczych szkół zawodowych dla młodzieży (wg organów prowadzących)

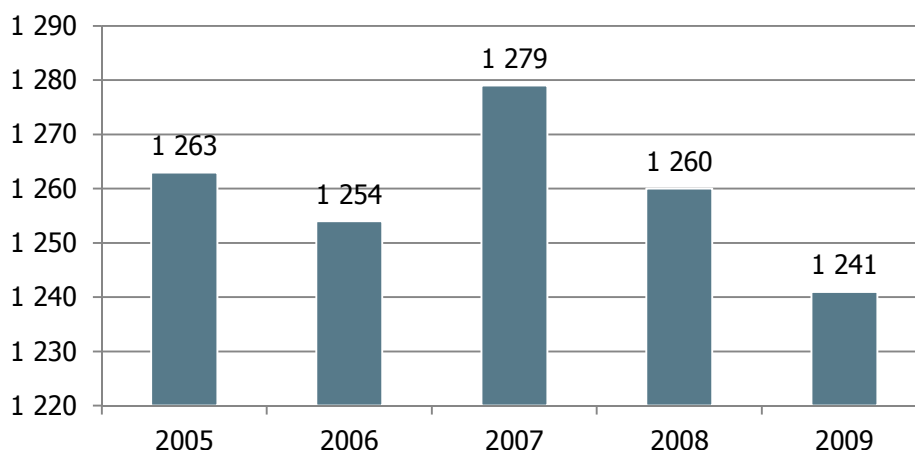

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Najwięcej zasadniczych szkół zawodowych dla młodzieży jest prowadzonych przez jednostki samorządu powiatowego (JSP). Jednak od 2005 r. liczba zasadniczych szkół zawodowych prowadzonych przez powiaty ulega zmniejszeniu: od 1220 w roku 2005 do 1183 w roku 2009 (spadek o 37 szkół). Jednostkom samorządu gminnego (JSG) podlegały w 2005 roku 42 zasadnicze szkoły zawodowe dla młodzieży, a w roku 2009 już 58 (wzrost o 16). Jeśli chodzi o zasadnicze szkoły zawodowe dla młodzieży, pozostające w gestii jednostek samorządu wojewódzkiego (JSW) to od 2005 r. do 2007 r. włącznie, podlegała im tylko jedna szkoła. Taki stan przypisania szkół wymienionym wyżej organom prowadzącym odzwierciedla regulacje wynikające z ustawy o systemie oświaty.

Jak wskazują dane GUS, w roku szkolnym 2008/2009 w zasadniczych szkołach zawodowych (ze specjalnymi szkołami przysposabiającymi do pracy) uczyło się ponad 244 tys. uczniów, o ponad 3 tys. więcej niż w roku poprzednim⁶⁰.

⁶⁰Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2008/2009. GUS, Warszawa 2009. s. 71.

Wykres 6. Liczba zasadniczych szkół zawodowych dla młodzieży w latach 2005-2009⁶¹

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Dane dotyczące liczby zasadniczych szkół zawodowych dla młodzieży, podlegających JST wskazują na spadek liczby tych szkół w skali całego kraju od roku 2005 do roku 2009 [Wykres 6]. Warto zauważyć, że spadek ten nie wystąpił we wszystkich regionach i województwach. Są wśród nich takie, w których w analizowanym okresie nastąpił wzrost liczby badanych szkół, ale też są też regiony i województwa niewykazujące zmiany liczby szkół. W tabeli 3 zaprezentowano dane liczbowe dotyczące zasadniczych szkół zawodowych dla młodzieży podlegających JST (w latach 2005-2009) według regionów oraz województw obowiązującego w tym okresie podziału administracyjnego w Polsce. Jak wynika z niej, od 2005 r. do 2009 r. spadek ogólnej liczby zasadniczych szkół zawodowych dla młodzieży można zauważyć w województwach: małopolskim (w 2009 roku o 10 szkół mniej niż w roku 2005), mazowieckim (9 mniej), śląskim (7 mniej), podlaskim (6 mniej), zachodniopomorskim (3 mniej), pomorskim (2 mniej) i lubelskim, podkarpackim, dolnośląskim (ubyło po 1 szkole). W czterech województwach wzrosła liczba zasadniczych szkół zawodowych w tym okresie – największy wzrost odnotowujemy w województwie świętokrzyskim (w roku 2009 było tu o 8 szkół więcej niż w roku 2005), nieznaczne wzrosty w łódzkim, wielkopolskim i opolskim.

⁶¹ Tylko szkoły podlegające JST.

Tabela 3. Liczba zasadniczych szkół zawodowych dla młodzieży w latach 2005-2009

Regiony	2005	2006	2007	2008	2009
Region centralny	216	210	212	213	211
ŁÓDZKIE	73	73	77	77	77
MAZOWIECKIE	143	137	135	136	134
Region południowy	265	261	256	250	248
MAŁOPOLSKIE	118	116	113	108	108
ŚLĄSKIE	147	145	143	142	140
Region wschodni	219	220	229	224	219
LUBELSKIE	73	75	75	75	72
PODKARPACKIE	76	77	79	76	75
PODLASKIE	37	36	36	32	31
ŚWIĘTOKRZYSKIE	33	32	39	41	41
Region północno-zachodni	220	222	231	224	222
LUBUSKIE	40	40	42	41	40
WIELKOPOLSKIE	117	121	125	123	122
ZACHODNIOPOMORSKIE	63	61	64	60	60
Region południowo-zachodni	122	121	120	122	122
DOLNOŚLĄSKIE	87	87	85	86	86
OPOLSKIE	35	34	35	36	36
Region północny	221	220	231	227	219
KUJAWSKO-POMORSKIE	85	86	91	89	85
POMORSKIE	75	76	76	75	73
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	61	58	64	63	61
POLSKA - ogółem	1 263	1 254	1 279	1 260	1 241

Źródło: dane GUS

Ogółem w zasadniczych szkołach zawodowych dla młodzieży (podlegających JST) w roku 2009 uczyły się w całej Polsce 204 974 osoby [Tabela 4]. Liczba uczniów w tym typie szkół zwiększyła się w stosunku do roku 2005 o 3 536. Wyraźny wzrost liczby uczniów widoczny był kolejno w latach 2006-2008, ale liczba uczniów w roku 2009 zmniejszyła się w stosunku do roku 2008 o 3 137. Ta tendencja może się pogłębiać w związku z niżem demograficznym obejmującym kolejne roczniki uczniów.

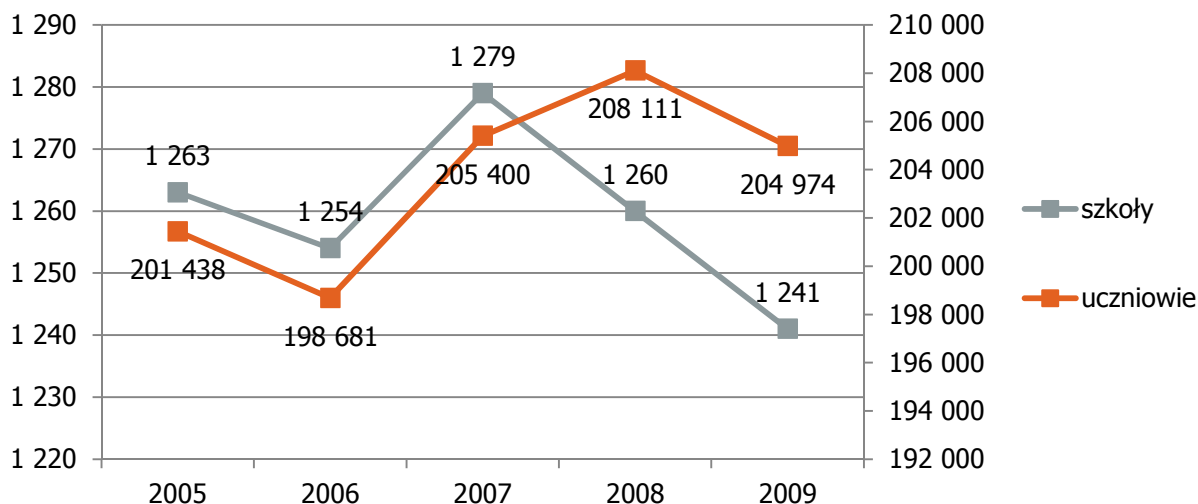
Tabela 4. Liczba uczniów zasadniczych szkół zawodowych dla młodzieży w latach 2005-2009

Regiony	2005	2006	2007	2008	2009
Region centralny	30 670	29 563	30 302	30 908	30 498
ŁÓDZKIE	9 959	9 717	10 156	10 611	10 612
MAZOWIECKIE	20 711	19 846	20 146	20 297	19 886
Region południowy	41 206	40 257	40 630	40 779	40 664
MAŁOPOLSKIE	18 513	18 083	18 410	18 851	18 552
ŚLĄSKIE	22 693	22 174	22 220	21 928	22 112
Region wschodni	31 561	31 697	33 459	34 305	33 012
LUBELSKIE	8 592	8 601	8 906	8 960	8 503
PODKARPACKIE	12 965	13 135	13 997	14 593	14 061
PODLASKIE	4 467	4 344	4 621	4 414	4 255
ŚWIĘTOKRZYSKIE	5 537	5 617	5 935	6 338	6 193
Region północno-zachodni	39 163	38 698	40 230	40 579	40 325
LUBUSKIE	5 677	5 538	6 091	6 287	6 264
WIELKOPOLSKIE	25 513	25 215	25 648	25 548	25 631
ZACHODNIOPOMORSKIE	7 973	7 945	8 491	8 744	8 430
Region południowo-zachodni	21 457	21 057	21 619	21 950	21 884
DOLNOŚLĄSKIE	14 802	14 492	14 680	14 976	14 914
OPOLSKIE	6 655	6 565	6 939	6 974	6 970
Region północny	37 381	37 409	39 160	39 590	38 591
KUJAWSKO-POMORSKIE	13 511	13 618	14 190	14 195	13 981
POMORSKIE	14 559	14 498	14 998	15 329	14 874
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	9 311	9 293	9 972	10 066	9 736
POLSKA - ogółem	201 438	198 681	205 400	208 111	204 974

Źródło: dane GUS

Na kolejnym wykresie [Wykres 7] zaprezentowano liczbę zasadniczych szkół zawodowych dla młodzieży, podlegających JST, w odniesieniu do ogólnej liczby uczniów w tych szkołach.

Wykres 7. Liczba zasadniczych szkół zawodowych dla młodzieży i uczniów w latach 2005-2009

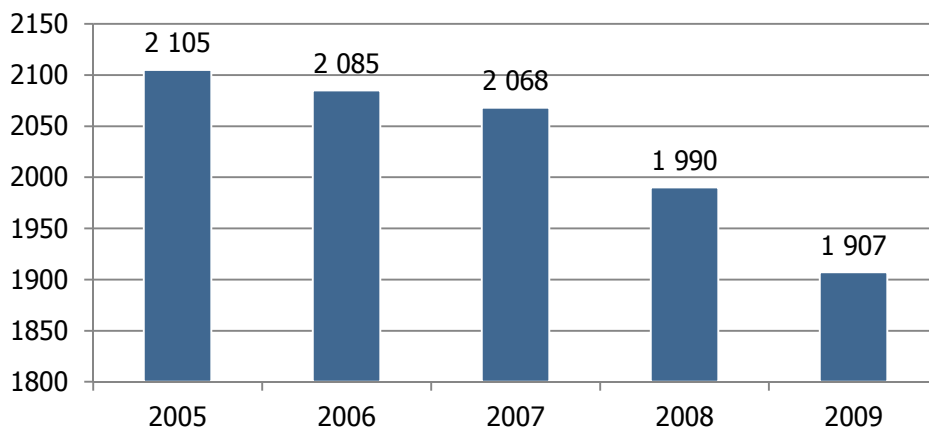
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Od roku 2006 do roku 2007 nastąpił wzrost zarówno liczby zasadniczych szkół zawodowych, jak i uczniów wybierających kształcenie w tego typu szkołach. Ta tendencja została zahamowana w przypadku liczby zasadniczych szkół zawodowych już w roku 2008, choć wówczas jeszcze widoczny jest wzrost uczniów w omawianym typie szkół. Jednak dane za rok 2009 wskazują, że spadkowi liczby zasadniczych szkół zawodowych towarzyszy także spadek liczby uczniów. I tak, liczba szkół z 1260 w roku 2008 zmalała do 1241 w 2009 r., zaś liczba uczniów w tych szkołach zmalała z 208 111 (2008 r.) do 204 974 w roku (2009 r.).

6.1.2. Technika i technika uzupełniająca

W roku szkolnym 2009/2010 funkcjonowało w Polsce 3 173 techników, techników uzupełniających i ogólnokształcących szkół artystycznych, które liczyły w sumie 612,5 tys. uczniów. Samych techników w roku 2009/2010 było 1907. Od roku 2005 obserwuje się powolny spadek liczby tych szkół. Do 2009 roku ubyło ich 198.

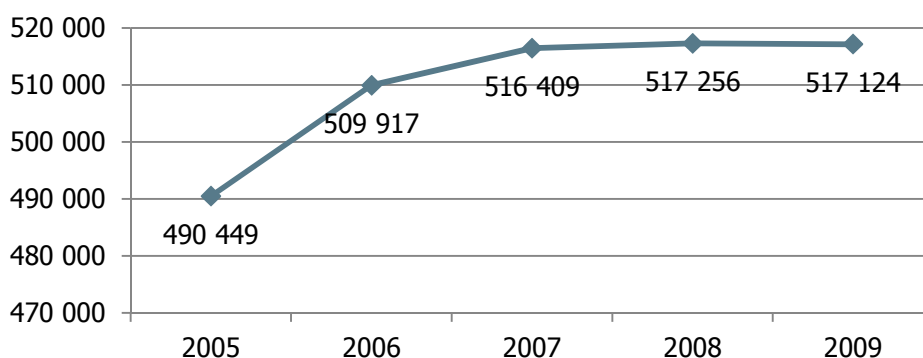
Wykres 8. Liczba techników dla młodzieży (bez szkół specjalnych) w latach 2005-2009

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Dane zaprezentowane na wykresie 9 wskazują, że w latach 2005 – 2009 nastąpił wzrost liczby osób kształcących się w technikach dla młodzieży (podlegających JST). Znaczący wzrost nastąpił między rokiem 2005 a 2007.

Wykres 9. Liczba uczniów w technikach dla młodzieży (bez szkół specjalnych) w latach 2005 – 2009

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W tabeli poniżej [Tabela 5] przedstawiono liczbę techników dla młodzieży z uwzględnieniem organu prowadzącego. Jak widać najwięcej takich szkół prowadziły JST – w 2009 roku podlegało im 99% techników.

Tabela 5. Liczba techników dla młodzieży w latach 2005-2009

Jednostki samorządu terytorialnego	2005	2006	2007	2008	2009
Województwo	6	7	11	9	8
Powiat	2071	2049	2009	1933	1850
Gmina	28	29	48	48	49
Ogółem	2105	2085	2068	1990	1907

Źródło: dane GUS

Najwięcej publicznych techników dla młodzieży podlega jednostkom samorządu powiatowego. Największy spadek w tej kategorii nastąpił między 2008 a 2009 rokiem – ubyły 83 szkoły. Warto przy tym zwrócić uwagę na fakt, że w tym też czasie rosły wydatki jednostek samorządu terytorialnego na szkolnictwo ponadgimnazjalne [Tabela 1].

Rozpatrując dane dotyczące liczby opisywanych szkół, w odniesieniu do poszczególnych regionów można dostrzec, że spadek w latach 2005-2009 dotyczy większości regionów Polski [Tabela 6]. Wyjątek stanowi region południowy, gdzie w województwie śląskim w tym okresie zanotowano wzrost liczby techników, których organami prowadzącymi były powiaty (w 2005 roku było tam 198 techników dla młodzieży, a w 2009 roku – 209 tego typu szkół – wzrost o 11 szkół). W województwie śląskim jest zarazem najwięcej techników.

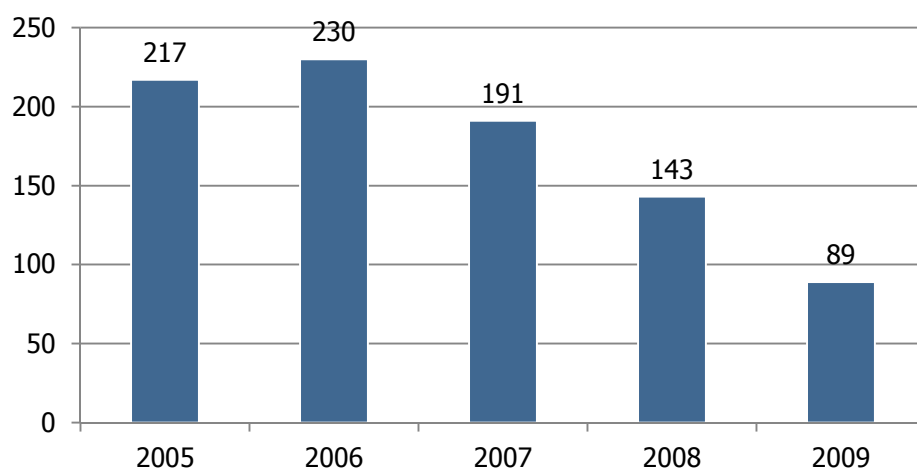
Tabela 6. Liczba techników dla młodzieży podlegających powiatom (bez szkół specjalnych) w latach 2005-2009 (wg województw)

Regiony	2005	2006	2007	2008	2009
Region centralny	370	336	333	319	284
ŁÓDZKIE	153	124	116	108	106
MAZOWIECKIE	217	212	217	211	178
Region południowy	358	370	377	367	365
MAŁOPOLSKIE	160	163	171	159	156
ŚLĄSKIE	198	207	206	208	209
Region wschodni	396	394	371	354	340
LUBELSKIE	137	133	125	126	122
PODKARPACKIE	120	119	111	104	102
PODLASKIE	65	66	61	54	54
ŚWIĘTOKRZYSKIE	74	76	74	70	62
Region północno-zachodni	390	401	380	364	349
LUBUSKIE	63	71	69	60	57
WIELKOPOLSKIE	213	213	197	190	185
ZACHODNIOPOMORSKIE	114	117	114	114	107
Region południowo-zachodni	191	187	204	199	182
DOLNOŚLĄSKIE	141	139	154	149	134
OPOLSKIE	50	48	50	50	48
Region północny	366	361	344	330	330
KUJAWSKO-POMORSKIE	144	141	139	135	136
POMORSKIE	113	113	96	97	98
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	109	107	109	98	96
POLSKA - ogółem	2 071	2 049	2 009	1 933	1 850

Źródło: dane GUS

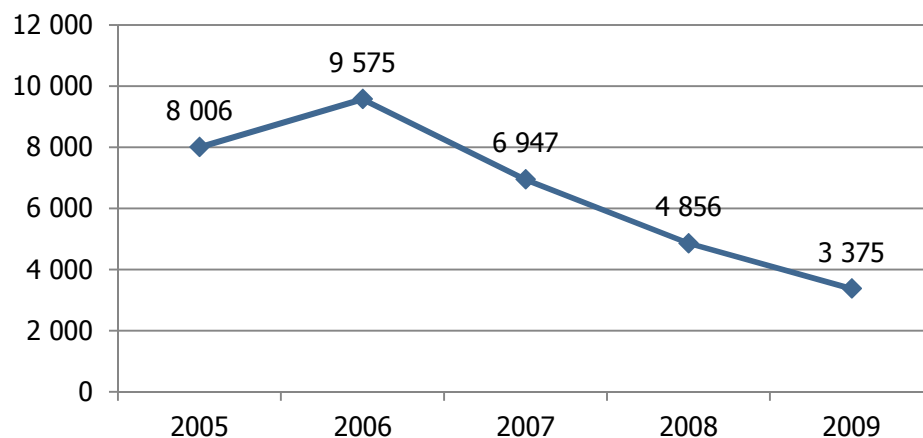
W przypadku techników uzupełniających dane GUS wskazują na znaczny spadek liczby uczniów w tych szkołach w latach 2006 – 2009 [Wykres 11]. Konsekwentnie - zmniejszającej się liczbie uczniów towarzyszy także spadek liczby szkół w analizowanym okresie [Wykres 10].

Wykres 10. Liczba techników uzupełniających dla młodzieży (bez szkół specjalnych) w latach 2005-2009

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 11. Liczba uczniów w technikach uzupełniających dla młodzieży w latach 2005-2009

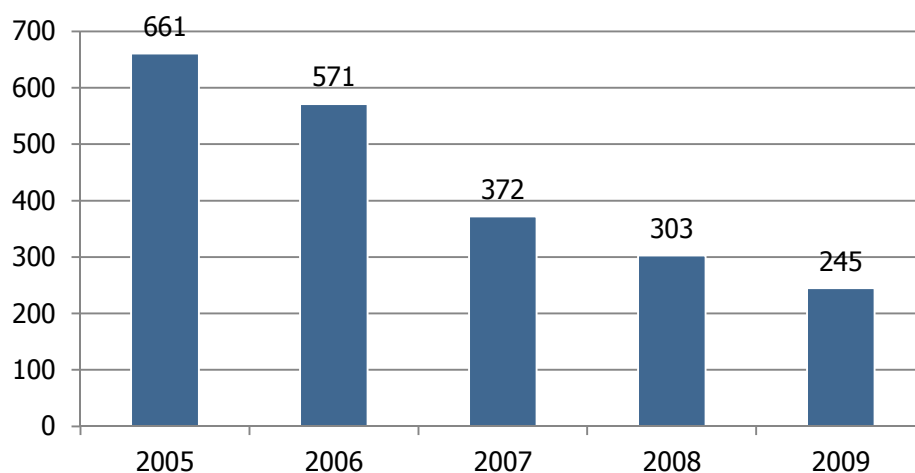
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zmniejszające się zainteresowanie technikami uzupełniającymi wskazuje, że absolwenci zasadniczych szkół zawodowych albo nie kontynuują nauki, albo wybierają inne typy szkół (np. licea uzupełniające).

6.1.3. Szkoły policealne

W roku szkolnym 2009/2010 funkcjonowało w Polsce 245 publicznych szkół policealnych, do których uczęszczało 33,3 tys. uczniów. Od 2005 roku do 2008 roku obserwowany jest spadek ogólnej liczby tego typu szkół: od 661 w 2005 r. do 245 w 2009 r. [Wykres 12]. W sumie od 2005 do 2009 ubyło 416 szkół policealnych dla młodzieży.

Wykres 12. Liczba szkół policealnych dla młodzieży w latach 2005-2009

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analizując dane dotyczące tych szkół w regionach widać, że spadek liczby szkół w latach 2005-2009 dotyczy wszystkich regionów Polski [Tabela 7].

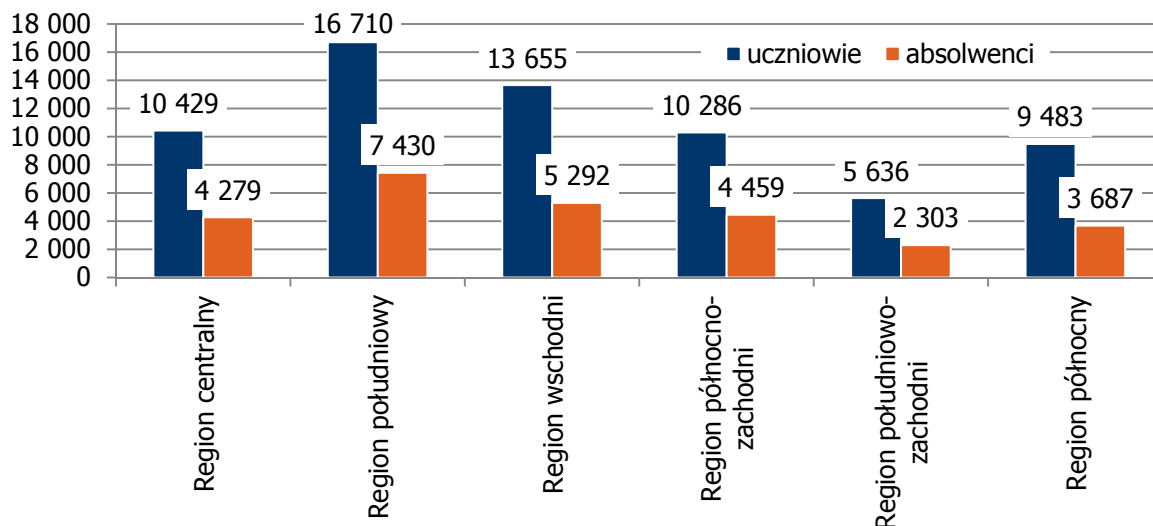
Tabela 7. Liczba szkół policealnych dla młodzieży (bez szkół specjalnych) w latach 2005-2009 (wg województw)

Regiony	2005	2006	2007	2008	2009
Region centralny	84	77	61	50	40
ŁÓDZKIE	30	28	23	17	12
MAZOWIECKIE	54	49	38	33	28
Region południowy	157	140	101	78	52
MAŁOPOLSKIE	43	32	18	17	12
ŚLĄSKIE	114	108	83	61	40
Region wschodni	133	117	78	61	55
LUBELSKIE	67	63	47	34	27
PODKARPACKIE	33	27	19	16	14
PODLASKIE	17	14	6	4	7
ŚWIĘTOKRZYSKIE	16	13	6	7	7
Region północno-zachodni	104	91	45	43	39
LUBUSKIE	24	23	12	14	10
WIELKOPOLSKIE	53	46	25	19	20
ZACHODNIOPOMORSKIE	27	22	8	10	9
Region południowo-zachodni	74	61	37	32	29
DOLNOŚLĄSKIE	53	42	25	24	19
OPOLSKIE	21	19	12	8	10
Region północny	109	85	50	39	30
KUJAWSKO-POMORSKIE	38	27	14	13	9
POMORSKIE	36	28	17	17	12
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	35	30	19	9	9
POLSKA - ogółem	661	571	372	303	245

Źródło: dane GUS

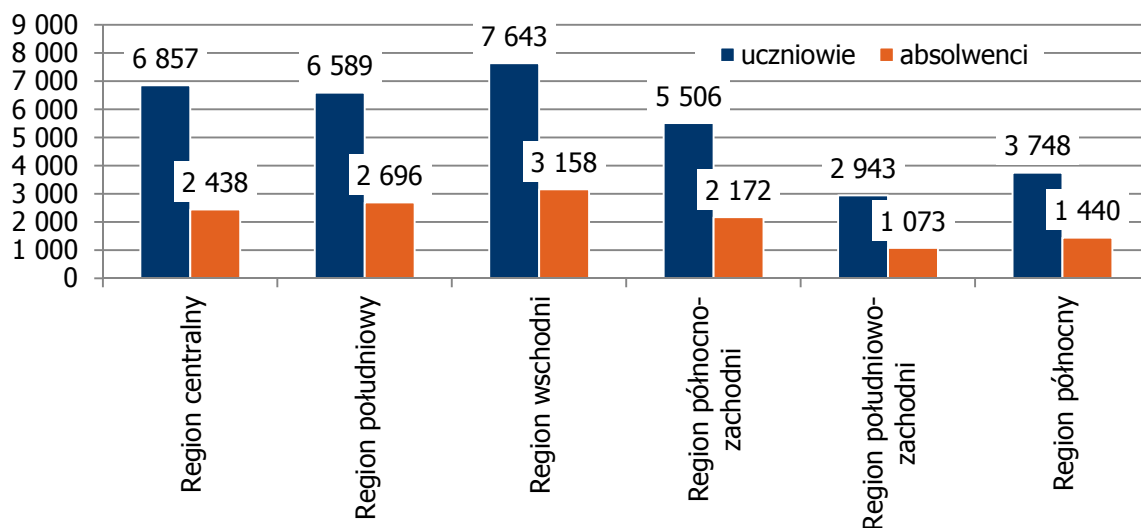
Z porównania danych z poniższych wykresów 13 i 14 wynika, że w roku 2005 szkoły policealne wybierało najwięcej uczniów w południowym i wschodnim regionie Polski, natomiast w roku 2009 najwięcej uczniów w regionie wschodnim i centralnym było zainteresowanych zdobywaniem wykształcenia zawodowego w tego typu szkołach.

Wykres 13. Liczba uczniów i absolwentów szkół policealnych w 2005 (wg regionów)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

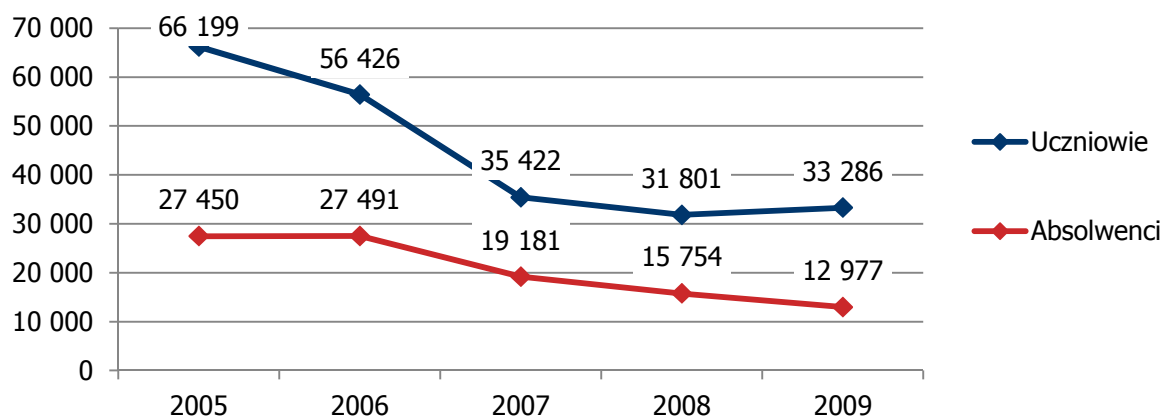
Wykres 14. Liczba uczniów i absolwentów szkół policealnych w 2009 (wg regionów)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Od roku 2005 jest widoczny spadek zainteresowania kształceniem w szkołach policealnych, czego przejawem była malejąca liczba uczniów. Ta tendencja utrzymywała się aż do 2009 roku, w którym nastąpił nieznaczny wzrost liczby słuchaczy [Wykres 15]. Biorąc pod uwagę cykl kształcenia trwający w tego typu szkole około 2 lat można zaobserwować znaczną dysproporcję między liczbą uczniów w roku 2005 a liczbą absolwentów tego typu szkół w roku 2007 i 2008.

Wykres 15. Liczba uczniów i absolwentów szkół policealnych w latach 2005-2009

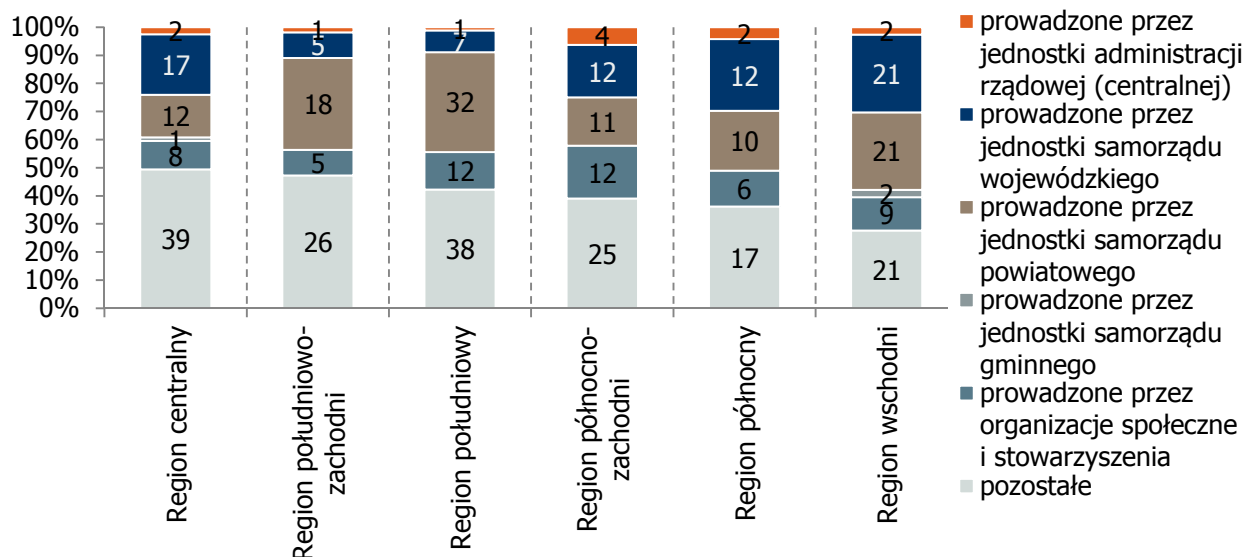

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Organy prowadzące szkoły policealne to jednostki samorządu terytorialnego, jednostki administracji centralnej, organizacje społeczne i stowarzyszenia oraz pozostałe organy prowadzące, wśród których są m.in. przedsiębiorstwa państwowe, przedsiębiorstwa osób fizycznych, spółki prawa handlowego, wyższe szkoły państwowe.

Wśród jednostek samorządu terytorialnego ogółem najwięcej szkół policealnych podlega samorządom powiatowym, choć na poziomie regionalnym widoczne są różnice [Wykres 16]. W regionach centralnym, zachodnim i północnym, jednostki samorządu wojewódzkiego prowadzą większą liczbę szkół niż jednostki powiatowe. Jednak największa liczba szkół policealnych jest w gestii tzw. pozostałych organów prowadzących (organizacje pozarządowe). Dominacja tej kategorii organów prowadzących jest widoczna w każdym regionie, a ich gestorski udział wynosi 40%.

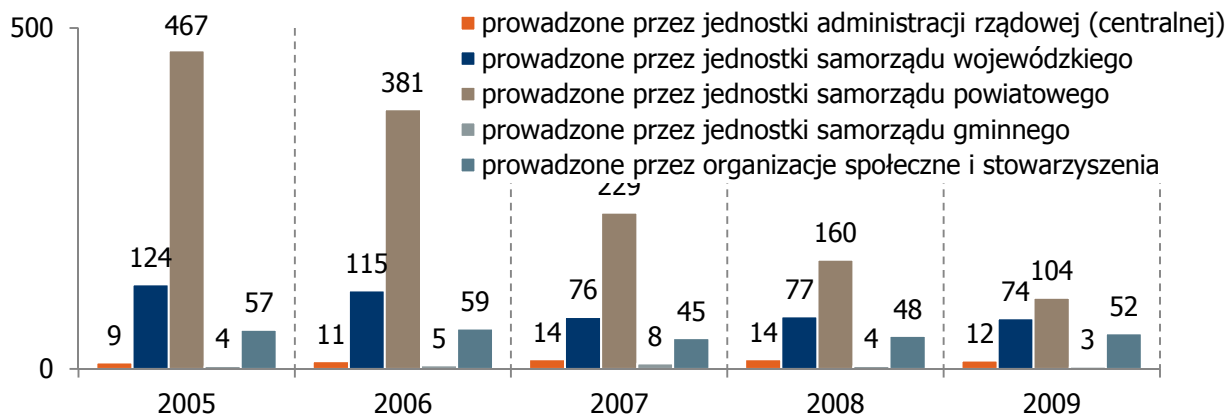
Wykres 16. Procentowy udział szkół policealnych dla młodzieży w 2009r. (wg organu prowadzącego)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na wykresie 17 prezentującym udział poszczególnych gestorów w latach 2005-2009 można zaobserwować, że maleje liczba szkół policealnych podlegających jednostkom samorządu powiatowego i ten spadek jest wyraźny (z 467 szkół policealnych w 2005 roku do 104 w roku 2009).

Wykres 17. Liczba szkół policealnych w latach 2005-2009 (wg organów prowadzących)⁶²

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

⁶² Na wykresie nie uwzględniono opcji „prorowadzone przez pozostałe jednostki”, ze względu na brak danych sprzed 2009 roku dotyczących tej kategorii organu prowadzącego.

7. PODSUMOWANIE INFORMACJI O SZKOLNICTWIE ZAWODOWYM

Finansowanie szkolnictwa zawodowego

1. Największe wydatki na oświatę i wychowanie zostały poniesione w 2009 roku, najwyższe kwoty na szkoły są przeznaczane przez władze powiatowe.
2. W 2009 roku uległ zmniejszeniu (w stosunku do roku 2008) udział wydatków na szkolnictwo zawodowe w wydatkach jednostek samorządów wojewódzkich przeznaczonych na oświatę i wychowanie. Wzrósł natomiast udział wydatków przez jednostki samorządów powiatowych i samorządów miast na prawach powiatu.

Szkolnictwo zawodowe ogółem

3. W latach 2005 - 2009 uległa zmniejszeniu ogólna liczba publicznych szkół zawodowych (dla młodzieży) każdego typu prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego.
4. Od 2007 roku do 2008 roku zauważalny jest wzrost zainteresowania absolwentów gimnazjów kształceniem w zawodowych szkołach ponadgimnazjalnych, przejawiający się we wzroście naboru uczniów do zasadniczych szkół zawodowych i techników.

Zasadnicze szkoły zawodowe

5. Od 2005 do 2009 roku obserwujemy:
 - wzrost liczby zasadniczych szkół zawodowych prowadzonych przez organizacje społeczne i stowarzyszenia oraz jednostki administracji rządowej;
 - spadek liczby zasadniczych szkół zawodowych prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego (najwięcej tego typu ZSZ jest zlokalizowanych w województwie śląskim).
6. Od 2007 wzrosła liczba zasadniczych szkół zawodowych o uprawnieniach szkół publicznych.
7. Wzrost liczby uczniów zasadniczych szkół zawodowych dla młodzieży wystąpił w latach 2006 – 2008; w roku 2009 liczba uczniów tego typu szkół zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego.

Technika / technika uzupełniająca

8. Między rokiem 2008 a 2009 nastąpił największy spadek liczby techników i techników uzupełniających dla młodzieży (najwięcej szkół tego typu jest zlokalizowanych w województwie śląskim).

9. W latach 2006 – 2009 wystąpił spadek zarówno liczby techników uzupełniających, jak i liczby uczniów w tego typu szkołach.

Szkoły policealne

10. W latach 2005 – 2009 zmniejszeniu uległa liczba szkół policealnych podlegających jednostkom samorządu terytorialnego.
11. W roku szkolnym 2009/2010 nastąpił wzrost liczby osób kształcących się w szkołach policealnych w stosunku do roku poprzedniego.
12. Jednostkom samorządu terytorialnego podlega 44% szkół policealnych, ale znaczna część tego typu szkół prowadzona jest też przez „pozostałe” organy, takie jak, np. przedsiębiorstwa państwowe, przedsiębiorstwa osób fizycznych, spółki prawa handlowego, wyższe szkoły państwowe.

8. ROZWÓJ KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO

8.1. Oczekiwania pracodawców wobec przyszłych pracowników w świetle badań

Ustalając najważniejsze kierunki działań w kształceniu zawodowym, zwrócono uwagę nie tylko na lepsze zintegrowanie treści ogólnokształcących z treściami zawodowymi, ale i elastyczne dostosowywanie efektów kształcenia do potrzeb pracodawców i rynku pracy⁶³. Już w pierwszych latach wdrażania reformy ustroju szkolnego zwracano uwagę na konieczność monitorowania zmian na rynku pracy. Wiele badań w obszarze szkolnictwa zawodowego, jakie wówczas podejmowano, skupiało się nie tylko na obserwacji skutków zmian wprowadzanych w oświacie, ale także pozyskiwaniu informacji o kwalifikacjach, wiedzy i umiejętnościach, jakie będą potrzebne na rynku pracy. Nierzadko cennym źródłem takich informacji byli pracodawcy.

Wyniki badań przeprowadzonych w 2006 r. na temat opinii i preferencji pracodawców wskazywały, że ich oczekiwania wobec absolwentów szkół zawodowych po pięciu latach od wcześniejszych badań, nie zmieniły się, jeśli chodzi o określone kompetencje społeczne. Nadal wymagali oni od absolwentów szkół zawodowych skutecznego komunikowania się, umiejętności pracy zespołowej, dostrzegania i rozwiązywania problemów oraz samokształcenia. Pracodawcy oczekiwali też zmian programów nauczania w kierunku wyeksponowania treści dotyczących ekonomiki i organizacji produkcji⁶⁴.

Badanie oczekiwań pracodawców województwa warmińsko-mazurskiego, wykonane w ramach projektu „Potencjał Plus” w 2006 roku wskazuje, że niezależnie od stopnia złożoności pracy wykonywanej na stanowiskach, pracodawcy oczekują od pracowników przede wszystkim rzetelności i dokładności. W przypadku robotników wykwalifikowanych oczekują także odpowiedniego poziomu wykształcenia oraz umiejętności obsługi komputera.

⁶³ Co warto wiedzieć o kierunkach zmian w edukacji, aby skutecznie realizować projekty z Europejskiego Funduszu Społecznego? Przewodnik, MEN, Warszawa 2010, s.31.

⁶⁴ Por. S. M. Kwiatkowski. *Doradztwo zawodowe w warunkach dynamicznych zmian zawodów i specjalności. Uczeń – pracodawca – zawód – standard – zatrudnienie*, w: *Edukacja na rynku pracy. Problemy poradnictwa zawodowego*, Warszawa 2006.

Choć oczekiwania te mają charakter dość ogólny, to warto zwrócić uwagę na fakt, iż w kształceniu zawodowym uczniów ważne mogą okazać się nie tylko umiejętności zawodowe, ale i umiejętności, które wskazują na zaangażowanie pracowników w rozwój firmy⁶⁵.

Za najbardziej pożądaną cechę przyszłego pracownika pracodawcy województwa zachodniopomorskiego uznali doświadczenie zawodowe. Towarzyszyć mu powinna znajomość branży, operatywność, dyspozycyjność i samodzielność. Ważne są również umiejętności zawodowe i wykształcenie, które powinno być zgodne ze zgłaszanym przez pracodawców zapotrzebowaniem⁶⁶.

Z wyników zrealizowanych badań wyłania się obraz podstawowych umiejętności, w które powinien być, w opinii pracodawcy, wyposażony absolwent szkoły zawodowej. Oczekiwane są od niego określone kwalifikacje zawodowe, powiązane z umiejętnościami takimi jak: myślenie matematyczne, przygotowanie informatyczne, sprawne posługiwanie się językiem ojczystym i językiem obcym, umiejętności komunikacyjne, rozumienie, porządkowanie, ocenianie wartości i znaczenia informacji, samodzielność ich wykorzystywania w działaniu, umiejętność rozwiązywania problemów i myślenia analitycznego⁶⁷.

Przygotowanie absolwentów do pracy i funkcjonowania w nowej rzeczywistości społecznej i na zmieniającym się rynku pracy wymaga kształtowania u uczniów umiejętności uniwersalnych, ponadzawodowych, zwanych umiejętnościami kluczowymi. Pojęcie to wiąże się z nowymi wymaganiami wobec pracownika, od którego oczekuje się nie tylko umiejętności rozwiązywania zadań typowych dla danego zawodu, ale jednocześnie wykonywania trzech różnych zakresów czynności: planowania, realizacji i kontroli wyników swoich działań. W literaturze przedmiotu podkreśla się, że umiejętności kluczowe mają wpływ na treści i metody kształcenia zawodowego. Jak dodaje Franciszek Ruchała⁶⁸ „*umiejętności kluczowe formułowane są w podstawach programowych skierowanych do szkół*

⁶⁵ J. Witkowski (red. nauk.), Potencjał Plus. Badanie ukrytego potencjału lokalnego rynku pracy. Raport końcowy, AGRAF, Olsztyn 2006, ss.110-111.

⁶⁶ *Stan i prognoza rozwoju gospodarczego województwa zachodniopomorskiego*, s. 30, ZORP, WUP 2008, <http://www.wup.pl/files/content/Stan08.pdf>

⁶⁷ *Co warto wiedzieć o kierunkach zmian w edukacji, aby skutecznie realizować projekty z Europejskiego Funduszu Społecznego?* Przewodnik, MEN, Warszawa 2010, s.31.

⁶⁸ F. Ruchała, *Pomiar sprawdzający w kształceniu zawodowym*, wyd. Centralnej Komisji Egzaminacyjnej. Warszawa 2008, s. 32.

i klas przygotowujących do wykonywania poszczególnych zawodów". Najczęściej wymieniane są umiejętności:

- komunikowania się,
- pracy w grupie,
- samodzielnego podejmowania decyzji,
- korzystania ze swoich praw,
- samokształcenia,
- rozwiązywania problemów w sposób twórczy,
- posługiwania się komputerem,
- „poruszania się” (mobilności) na zmieniającym się rynku pracy,
- organizowania własnego stanowiska pracy.

Zmiany w gospodarce, rozwój nowoczesnych technologii, ukierunkowanie strategii przedsiębiorstw na wiedzę i pozyskiwanie coraz lepiej wykształconych, kompetentnych i elastycznych pracowników to jeden z wielu czynników sprawiających, że większe szanse na pracę i rozwijanie kariery zawodowej mają osoby nastawione na chęć doskonalenia się, podejmowania nowych wyzwań i uczenia się przez całe życie.

8.2. Prognozy dotyczące rozwoju kształcenia zawodowego

Dalszy rozwój kształcenia zawodowego uzależniony jest od wielu czynników. Jednym z nich jest przystosowanie programów nauczania do przyszłych warunków wykonywania pracy. One z kolei skorelowane są z postępowaniem technologicznym i rozwojem gospodarczym. Prognozy tego typu są w związku z tym obciążone „konfliktem pomiędzy dynamiczną gospodarką a inercyjnym systemem edukacyjnym”⁶⁹. Rozwiązaniem tego problemu są reformy kształcenia, które mają na celu większą specjalizację i wzrost adaptacyjności absolwentów na rynku pracy.

⁶⁹ E. Drogosz-Zabłocka, B. Minkiewicz, Zmiany programowe – kierunki i przyczyny. [w:] Edukacja dla pracy. Raport o rozwoju społecznym. Polska 2007. Warszawa 2007., str. 25

Kolejną znaczącą kwestią są relacje pomiędzy podstawami programowymi a programami oraz standardami wymagań egzaminacyjnych (zewnętrznych oraz zawodowych). Istotne jest, aby dopasować wymagania stawiane kandydatom podczas egzaminów zawodowych do potrzeb rynku pracy (weryfikowanych przy udziale pracodawców stosownie do zmian zachodzących w stosowanych technologiach)⁷⁰.

Mimo wielu działań zmierzających do wzbogacenia oferty szkół kształcących w zawodzie zdarza się, że poszukują one chętnych do podjęcia nauki. W odniesieniu do rynku pracy skutkuje to brakiem wykwalifikowanych pracowników fizycznych. Zjawisko to odczuwalne jest na rynku pracy nie tylko w Polsce. Z badań firmy Manpower realizowanych w 2010 r. w 36 krajach na świecie (18 w Europie) wynika, iż jest to problem zauważalny w skali naszego kraju, ale także w Europie i na świecie [Tabela 8]⁷¹.

Tabela 8. Lista najtrudniejszych do obsadzenia zawodów w 2010 r.

Polska	Europa	Świat
1. wykwalifikowani pracownicy fizyczni ⁷²	1. wykwalifikowani pracownicy fizyczni	1. wykwalifikowani pracownicy fizyczni
2. menedżerowie projektów	2. przedstawiciele handlowi	2. przedstawiciele handlowi
3. szefowie kuchni/ kucharze	3. technicy (produkcji, procesu produkcji i utrzymania ruchu)	3. technicy (produkcji, procesu produkcji i utrzymania ruchu)
4. kierowcy	4. kierowcy	4. inżynierowie
5. pracownicy sekretariatu, asystenci dyrekcji, asystenci ds. administracji	5. pracownicy księgowości i finansów	5. pracownicy księgowości i finansów
6. pracownicy hoteli i restauracji	6. inżynierowie	6. operatorzy produkcji
7. pracownicy księgowości i finansów	7. szefowie kuchni/ kucharze	7. pracownicy sekretariatu, asystenci dyrekcji, asystenci ds. administracji
8. inżynierowie	8. pracownicy sekretariatu, asystenci dyrekcji, asystenci ds. administracji	8. członkowie zarządu/ kadra najwyższego szczebla
9. pracownicy działów it	9. pracownicy działów it	9. kierowcy

⁷⁰ Ibidem. str. 32

⁷¹ „Niedobór talentów w Polsce i na świecie – 10 najtrudniejszych do obsadzenia zawodów w 2010 r.”, Badanie Manpower 2010 r., pobrano ze strony:

<https://candidate.manpower.com/wps/wcm/connect/4f9bd38042a25d0a963ade4f3871948a/Niedob%C3%B3r+talent%C3%B3w+w+Polsce+i+na+%C5%9Bwiecie+%E2%80%93+10+najtrudniejszych+do+obsadzenia+zawod%C3%B3w+w+2010+r.pdf?MOD=AJPERES>

⁷² Wykwalifikowani pracownicy fizyczni oznaczają wykwalifikowanych pracowników fizycznych wszystkich specjalizacji, m.in.: elektryków, cieśli, stolarzy, murarzy, hydraulików, spawaczy itd.

10. pracownicy recepcji	10. lekarze i wykwalifikowany personel medyczny (z wyłączeniem pielęgniarek i pielęgniarzy)	10. niewykwalifikowani pracownicy fizyczni
-------------------------	---	--

Źródło: „Niedobór talentów w Polsce i na świecie – 10 najtrudniejszych do obsadzenia zawodów w 2010 r.”, Badanie Manpower 2010 r.

Wykwalifikowani pracownicy fizyczny zaliczają się do grupy najbardziej poszukiwanych od czterech lat, co świadczy o trwającym systemowym niedoborze tych zawodów. Poza Polską dotyczy to m.in. ośmiu z dziesięciu największych gospodarek światowych tj. USA, Niemiec, Francji, Włoch, Brazylii, Kanady oraz w mniejszym stopniu Chin i Hiszpanii⁷³. Autorzy analizy postulują cztery rozwiązania, które mogą przeciwstawić się niedoborowi wykwalifikowanych pracowników:

- promocja pozytywnego wizerunku pracy fizycznej;
- dostosowanie szkolenia technicznego do potrzeb rynku pracy;
- stworzenie międzynarodowego systemu certyfikacji, który ułatwi mobilność pracowników;
- wspieranie rozwiązań wewnętrznych poprzez strategiczną politykę imigracyjną.

Wydaje się, iż realizacja pierwszych dwóch postulatów przyczyni się do rozwoju kształcenia zawodowego w Polsce.

Sprzyjającym czynnikiem tego rozwoju jest także prognozowany wzrost zatrudnienia w perspektywie do 2025 r⁷⁴. Najwięcej miejsc pracy będzie powstawać w obszarach: usługi komputerowe, służba zdrowia, gastronomia i bary, doradztwo w zarządzaniu, przemysł wysokiej techniki, nauka i B+R, hotele, szkolnictwo dla dorosłych, reklama i marketing.

⁷³ „Strategiczna migracja: tymczasowa odpowiedź na niedobór wykwalifikowanych pracowników fizycznych”, Manpower 2010 r., pobrano ze strony: https://candidate.manpower.com/wps/wcm/connect/33800700444cb648823dee462cdd5e41/Strategiczna_migracja_a_niedobor_wykwalifikowanych_pracownikow_fizycznych.pdf?MOD=AJPERES

⁷⁴ Autorzy raportu dotarli do „Studiów w Komitecie Prognoz Polska 2000 PLUS cytowanych w „Raporcie Edukacja dla pracy. Raport o rozwoju społecznym. Polska 2007”. Warszawa 2007, str. 96-98

Tabela 9. Projektcja zatrudnienia w 10 grupach zawodów do 2013 i 2025 r.

Sym- bol	Nazwa	2000	2013 ^{a)}	2025 ^{b)}	2013	2025 ^{b)}	Struktura w %	
		w tys			2000=100	2013=100	2000	2013
x	Razem	13 926 ^{a)}	15 100	16 200	108,9	106,8	100,0	100,0
	w tym:							
1	Kierownicy, menadżerowie, parlamentarzyści	882	1 050	1 160	119,0	110,5	6,3	6,9
2	Specjaliści	1 507	2 155	2 880	143,0	129,9	10,8	14,2
3	Technicy i inny średni personel	1 813	2 355	2 800	129,9	118,9	13,0	15,5
4	Pracownicy biurowi	1 098	1 310	1 410	119,3	107,6	7,9	8,6
51	Pracownicy usług	538	700	830	130,1	118,6	3,9	4,6
52	Sprzedawcy w handlu	1 007	1 220	1 350	121,2	110,7	7,2	8,0
6	Rolnicy	2 395 ^{a)}	1 620	1 310	67,6	81,5	17,2	10,7
7	Robotnicy przemysłu i rzemiosło	2 309	2 355	2 225	102,0	94,5	16,6	15,5
8	Operatorzy i monterzy maszyn	1 239	1 355	1 360	109,4	100,4	8,9	8,9
9	Pracownicy przy pracach prostych	1 067	990	865	92,8	87,4	7,7	6,5

a) po korekcie z tytułu rolnictwa, b) wariant wyższy, c) wariant średni

Źródło: „Studia w Komitecie Prognoz Polska 2000 PLUS, PAN, za „Raport Edukacja ja dla pracy. Raport o rozwoju społecznym. Polska 2007”. Warszawa 2007, str. 97

Na rozwój kształcenia zawodowego wpłynie także zakładane zapotrzebowanie na wykwalifikowanych pracowników tj. pracowników usług, techników i średniego personelu. Wolniejsze tempo wzrostu zatrudnienia dotyczyć będzie sprzedawców, pracowników biurowych. Spadek zatrudnienia wg prognoz dotyczyć będzie rolników i robotników.

9. BIBLIOGRAFIA

Przepisy prawne

1. Ustawa dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. 1998 r., Nr 91, poz. 576)
2. Ustawa z dnia 11 kwietnia 2007 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2007 Nr 80, poz. 542)
3. Ustawa z dnia 19 marca 2009 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2009 r. Nr 56, poz. 458)
4. Ustawa z dnia 21 listopada 2001 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela, ustawy o systemie oświaty oraz ustawy - Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego, (Dz. U. z 2001 r., Nr 144, poz. 1615)
5. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks Pracy (Dz. U. 1974 r., Nr 24, poz. 141).
6. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. 1998 r., Nr 91, poz. 578)
7. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572)
8. Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2001 r., Nr 142, poz. 1591)
9. Rozporządzenie MEN z dnia 21 kwietnia 2009 r. w sprawie ramowego programu szkolenia kandydatów na egzaminatorów, sposobu prowadzenia ewidencji egzaminatorów oraz trybu wpisywania i skreślenia egzaminatorów z ewidencji (Dz. U. nr 70, poz. 600)
10. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 maja 2004 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz. U. Nr 114, poz. 1195)

11. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lipca 2002 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu (Dz. U. z 2002 r. nr 113, poz. 988)
12. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 kwietnia 2003 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów (Dz. U. nr 90, poz. 846)
13. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 marca 2010 r. w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe (Dz. U. nr 103, poz. 652)
14. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 lutego 1999 r. w sprawie utworzenia okręgowych komisji egzaminacyjnych oraz określenia ich zasięgu terytorialnego. (Dz. U. nr 14, poz. 134 i Nr 41, poz. 417)
15. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2007 r. w sprawie egzaminów eksternistycznych (Dz. U. Nr 179, poz.1273)
16. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 września 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 178, poz. 1097)
17. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 września 2007 r. w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania egzaminów eksternistycznych (Dz. U. Nr 184, poz.1309)
18. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 sierpnia 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów (Dz. U. Nr 157, poz. 1102)
19. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 83 poz.562)

20. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 marca 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. nr 58, poz.475)
21. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 sierpnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. nr 156, poz. 1046)
22. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 sierpnia 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. nr 141, poz. 1150)
23. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 maja 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. nr 83, poz. 694)
24. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz. U. nr 50, poz. 400)
25. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 8 grudnia 2004 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności dla potrzeb rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (Dz. u. z 2004 r. Nr 265, poz. 2644)
26. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 maja 1996 r. w sprawie przygotowania zawodowego młodocianych i ich wynagradzania (Dz. U. Nr 60, poz. 278 z późn. zm.)

Dokumenty

1. Biała Księga „Nowe impulsy dla młodzieży europejskiej”, Komisja Europejska, 2002 r.
2. Biała Księga Kształcenia i Doskonalenia, Komisja Europejska, 1995 r.
3. Europa 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Komisja Europejska 2010.
4. Strategia Lizbońska – droga do sukcesu zjednoczonej Europy, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2002.

Publikacje książkowe, raporty i opracowania

1. B. Baraniak, Edukacja w przygotowaniu człowieka do pracy zawodowej, IBE, Warszawa 2008.
2. B. Baraniak, Edukacja wobec współczesnych problemów pracy, Meritum. „Mazowiecki Kwartalnik Edukacyjny” 2009, nr 3(14).
3. Badanie aktywności zawodowej absolwentów w kontekście realizacji programu „Pierwsza praca”, Raport Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej Departamentu Rynku Pracy, Warszawa 2008.
4. BCMM – badania marketingowe, wyd. Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków 2009.
5. Co warto wiedzieć o kierunkach zmian w edukacji, aby skutecznie realizować projekty z Europejskiego Funduszu Społecznego? Przewodnik, MEN, Warszawa 2010.
6. E. Drogosz-Zabłocka, B. Minkiewicz, Kształcenie ponadgimnazjalne, [w:] Raport Edukacja dla pracy. Raport o rozwoju społecznym. Polska 2007. Warszawa 2007.
7. E. Drogosz-Zabłocka, B. Minkiewicz, Zmiany ilościowe i strukturalne kształcenia, [w:] Edukacja dla pracy. Raport o rozwoju społecznym. Polska 2007. Warszawa 2007.

8. E. Drogosz-Zabłocka, B. Minkiewicz, Zmiany programowe – kierunki i przyczyny. [w:] Edukacja dla pracy. Raport o rozwoju społecznym. Polska 2007. Warszawa 2007.
9. Europejskie i krajowe ramy kwalifikacji. Podstawowe informacje, oprac. S. Sławiński na podst. materiałów wypracowanych przez Zespół Ekspertów ds. KRK.
10. F. Ruchała, Pomiar sprawdzający w kształceniu zawodowym, wyd. Centralnej Komisji Egzaminacyjnej. Warszawa 2008.
11. H. Bednarczyk, K. Symela, I. Woźniak, L. Łopacińska, Polska - Raporty ReferNet 2008 na temat polityki w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego, Cedefop 2008.
12. I. Niećko, D. Jegorow, M. Cieślukowska, Postawy i opinie uczniów białostockich szkół zawodowych wobec zawodu, edukacji zawodowej i przyszłości zawodowej, Raport z badań, Warszawa 2009.
13. J. Wiśniewski, Ewolucja kształcenia zawodowego w krajach OECD i Unii Europejskiej [w:] Edukacja dla pracy – Raport o rozwoju społecznym . Polska 2007. Warszawa 2007.
14. J. Witkowski (red. nauk.), Potencjał Plus. Badanie ukrytego potencjału lokalnego rynku pracy. Raport końcowy, AGRAF, Olsztyn 2006.
15. K. Koseła, Ewolucja kształcenia w perspektywie międzynarodowej, [w:] Edukacja dla pracy. Raport o Rozwoju Społecznym Polska 2007, wyd. Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju, Warszawa 2007.
16. K. Symela, Uwarunkowania zmian w kształceniu zawodowym i ustawicznym w Polsce, Meritum. „Mazowiecki Kwartalnik Edukacyjny” 2009, nr 3 (14)
17. M. Sielatycki, Kształcenie i doskonalenie nauczycieli w Polsce w kontekście wdrożenia dokumentu Unii Europejskiej Edukacja w Europie: różne systemy kształcenia i szkolenia - wspólne cele do roku 2010. Program prac dotyczący przyszłych celów systemów edukacji.

18. Miesięczna informacja o bezrobociu w Polsce w lutym 2009 roku, Monitoring Rynku Pracy, GUS, Warszawa 2009.
19. Nauka zawodu. Szkoła czy pracodawca? Raport z badania praktycznej nauki zawodu realizowanej przez małopolskich przedsiębiorców, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków 2009.
20. Niedobór talentów w Polsce i na świecie – 10 najtrudniejszych do obsadzenia zawodów w 2010 r.”, Badanie Manpower 2010 r.
21. Opolskie Obserwatorium Rynku Pracy, Raport z badań firmy Indicator na zlecenie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Opolu, Opole 2010.
22. Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2005/2006, GUS, Warszawa 2006.
23. Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2006/2007, GUS, Warszawa 2007.
24. Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2007/2008, GUS, Warszawa 2008.
25. Oświata i Wychowanie w roku szkolnym 2008/2009, GUS, Warszawa 2009.
26. Oświata i Wychowanie w roku szkolnym 2009/2010. GUS, Warszawa 2010.
27. Roczne mierniki gospodarcze, część IV, Rynek Pracy, GUS, Warszawa 2010.
28. S. M. Kwiatkowski. Doradztwo zawodowe w warunkach dynamicznych zmian zawodów i specjalności. Uczeń – pracodawca – zawód – standard – zatrudnienie, w: Edukacja na rynku pracy. Problemy poradnictwa zawodowego, Warszawa 2006.
29. Stan i prognoza rozwoju gospodarczego województwa zachodniopomorskiego, Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie, 2008.
30. „Strategiczna migracja: tymczasowa odpowiedź na niedobór wykwalifikowanych pracowników fizycznych”, Manpower 2010 r.
31. Wyniki badania NetTrack (luty - kwiecień 2010), MillwardBrown SMG/KRC.

32. Zarządzanie, nadzór i finansowanie oświaty w wybranych państwach Unii Europejskiej, pod red. A. Smoczyńskiej, we współpracy z M. Górską – Fells, A. Grabowską, E. Kolasińską, J. Kuźmicką. EURYDICE, grudzień 2007.

Strony WWW

1. Portal EUROPA, http://europa.eu/index_pl.htm
2. Sieć Informacji o Edukacji w Europie, <http://www.eurydice.org.pl/>

SZKOŁA SZKOŁA
ZAWODOWA
SZKOŁA ZAWODOW
SZKOŁA POZYTYWNEGO
POZYTYWNEGO
WYBORU
WYBORU

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

